

Felix Mendelssohnin sinfonian nro 6 C-duuri ensimmäisen osan rekonstruktio

Luukas Hiltunen

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2023

Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi, sävellys

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi, sävellys

HILTUNEN, LUUKAS:

Felix Mendelssohnin sinfonian nro 6 C-duuri ensimmäisen osan rekonstruktio

Opinnäytetyö 70 sivua
Huhtikuu 2023

Opinnäytetyö on taidetekotyypinen sisältäen Felix Mendelssohn Bartholdyn (1809–1847) keskeneräisen *Sinfonian nro 6 C-duuri* ensimmäisen osan rekonstruktioprosessia käsittelevän raportin. Raportissa tarkastellaan kyseisen sinfonian ensimmäisen osan käsikirjoitusaineistoa sekä siihen pohjautuvaa rekonstruktioprosessia monipuolisesti historiallisesta, käytännöllisestä ja kulttuurillisesta näkökulmasta. Viimeisinä vuosinaan, noin 1842–1846, Mendelssohn työskenteli *Sinfonian nro 6 C-duuri* parissa, joka jäi häneltä kuitenkin kesken. Oxfordin yliopiston Bodleian-kirjastoissa säilytettävät käsikirjoitusluonnokset käsittävät musiikillista materiaalia sinfonian kahteen ensimmäiseen osaan.

Opinnäytetyössä tarkastellaan aluksi sinfoniaa teostyyppinä yleisesti 1800-luvun alkupuolella ja Felix Mendelssohnia sinfonikkona. Näitä seuraa rekonstruktioprosessin pohjustus kahden esimerkkiteoksen kautta. Tämän jälkeen käydään läpi Mendelssohnin keskeneräisiä teoksia ja paneudutaan *kuudennen sinfonian* sävellystyöhön Mendelssohnin osalta sekä alkuperäisen käsikirjoitusaineiston vaiheisiin Mendelssohnin kuoleman jälkeen. Tätä seuraa käsikirjoitusaineiston analyysi, jonka jälkeen selostetaan itse osan rekonstruktioprosessi alusta loppuun.

Tekijä jatkaa sinfonian rekonstruktioprosessia toisen Andante-osan osalta, Mendelssohnin käsikirjoitusluonnokseen pohjautuen, niin, että työ on aikataulutettu valmistuvaksi vuoden 2023 loppuun mennessä. Tämän jälkeen sinfonian nuottimateriaali, partituuri ja orkesterimuusikoiden stemmamateriaali tulee saataville Wienistä kustantaja Universal Editionin kautta vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla.

Käsikirjoitusluonnoksiin viitataan opinnäytetyössä kirjaston ohjeistuksen mukaisesti. Käsikirjoitusaineiston nuottiesimerkit on julkaistu opinnäytetyössä Creative Commons BY-NC 4.0 -lisenssillä <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

Asiasanat: orkesterimusiikki, sinfoniat, Mendelssohn, rekonstruktiot

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts, Music
Music Pedagogy, Composition

HILTUNEN, LUUKAS:

Reconstruction of the first movement of Felix Mendelssohn's Symphony No. 6 in C major

Bachelor's thesis 70 pages

April 2023

This thesis examines the author's reconstruction process of the unfinished *Symphony No. 6 in C major* by the composer Felix Mendelssohn Bartholdy (1809-1847), based on the manuscript material for the first movement, from a broad historical, practical and cultural perspective.

First, the thesis discusses symphony as a genre in general in the early 19th century as well as Felix Mendelssohn as a symphonist. These are followed by a discussion of the reconstruction process in general through two example works. Then there are a description of Mendelssohn's unfinished works and the composition of the work in question regarding Mendelssohn and the various stages of the original manuscript material after Mendelssohn's demise. An analysis of the manuscript material follows which the reconstruction process of the movement itself will be covered detailed from the beginning to the end.

The author will continue the reconstruction process regarding the second Andante movement, based on Mendelssohn's sketch, with a view to completing the work by the end of 2023. The sheet music, score and set of orchestral parts, will then be finalized and will become available from Vienna through the publisher Universal Edition in the first half of 2024.

Citation to the manuscript sketches is following the instruction of the possessor, the Oxford University Bodleian Libraries. The manuscript musical examples are published in thesis under the Creative Commons BY-NC 4.0 license <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

Key words: orchestral music, Mendelssohn, symphonies, reconstructions

SISÄLLYS

ERITYISSANASTO tai LYHENTEET	5
1 JOHDANTO	6
2 TAUSTAA	8
2.1 Sinfoniasta 1800-luvun alkupuolella ja Felix Mendelssohn sinfonikkona	8
2.2 Keskenräisiä sinfonioita 1800-luvun alkupuolelta - Schubertin seitsemäs ja Beethovenin kymmenes	10
2.3 Felix Mendelssohnin keskenräisiä teoksia ja kuudes sinfonia	12
2.4 Kuudennen sinfonian käsikirjoitusaineiston vaiheet Mendelssohnin kuoleman jälkeen	15
3 REKONSTRUKTIOPROSESSI	16
3.1 Projektin taustaa ja alkuperäinen käsikirjoitusaineisto	16
3.2 Rekonstruktion toteutus	35
4 POHDINTA	64
5 LÄHTEET	66

ERITYISSANASTO tai LYHENTEET

rekonstruktio	ennallistamisen tulos, ennallistus
folio (fol.)	kirjapainoala, kahdeksi lehdeksi taitettu (nelisivuinen) arkki (Kansalliskirjasto 2006)
b.	(book) shelfmark (hyllymerkintä)
stemma	musiikissa olevia melodisia linjoja; kunkin äänen, soittimen tai soitinryhmän oma osuus moniäänisessä sävellyksessä (Uniarts)
sektio	musiikki: orkesterin soitinryhmä (HKO 2023)
partiselli	muutamalle (2–5) nuottiviivastolle yksinkertaistettu yhtye- tai orkesteriteoksen partituuri esimerkiksi sävellys- tai sovitystyössä ennen täydellisen partituurin työstämistä (Finto 2018)
MS.	manuscript (käsikirjoitus)
systemi	musiikki: samanaikaisesti soivien, päällekkäisten ja toisiinsa liittyvien nuottiviivastojen ryhmä (Musiikintekijät)
ostinato	toistuva ja paikallaan pysyvä sointuaihe tai sävelrytmi, useimmiten säestyksessä (Piipponen 2021)
Flauto, Fl.	huilu
Oboe, Ob.	oboe
Clarinetto, Cl.	klarinetti
Fagotto, Fag.	fagotti
Corno, Cor.	käyrätorvi
Tromba, Tr.	trumpetti
Timpani, Timp.	patarummut (timpani)
Violino, Vl.	viulu
Viola, Vla.	alttoviulu
Violoncello, Vc.	sello
Contrabbasso, Cb.	kontrabasso
Str.	Strings, (sinfoniaorkesterin) jousisto
modulaatio	sävellajin vaihdos (Piipponen 2021)
transitio	siirtymä
posth.	postuumi, kuolemanjälkeinen

1 JOHDANTO

Saksalaisen säveltäjä Jakob Ludwig Felix Mendelssohn Bartholdyn (1809–1847) sävellystuotannon on yleisesti tiedetty sisältävän viisi kypsää sinfoniaa orkesterille vuosien 1824–1842 väliltä sekä vuosien 1821–1823 väliltä kolmetoista jousisinfoniaa (Ward 1995). Hänen kesken jäänyt *Sinfoniansa nro 6 C-duuri* orkesterille noin vuosilta 1842–1846, jonka kaksiosaista fragmentaarista käsikirjoitusaineistoa säilytetään Oxfordin yliopiston Bodleian-kirjaston Marie Pauline Helene Benecke Mendelssohnin (1839–1897), säveltäjän vanhimman tyttären, käsikirjoituskokoemassa, on kuitenkin ollut suurilta osin tietymättömissä ja Mendelssohn-tutkijoidenkin sivuuttama aina viime vuosikymmeniin asti (Geni 2022; Todd 2007, 536).

Ensimmäisen kosketukseni Mendelssohnin musiikkiin sain 5-vuotiaana alkuvuodesta 2002. Itse muistan siitä vain välähdyksenomaisia lyhyitä hetkiä, suurin osa tapahtuneesta on välittynyt minulle vanhempien myöhemmin kertomana. Vanhemmillani oli ja on edelleen kahden CD-levyn kokoelma Mendelssohnin musiikkia, johon sisältyivät *Meren tyven ja onnellinen matka* -alkusoitto (Sinfonia Lahti, 2019) (Op. 27, 1828), *Sinfonia posth. nro 4 A-duuri, Italialainen* (Op. posth. 90, 1833–1834), *Sinfonia posth. nro 5 d-molli, Uskonpuhdistus* (Op. posth. 107, 1830), *Alkusoitto ja näyttämömusiikki Shakespearen näytelmään Kesäyön unelma* (Op. 21, 1826 sekä Op. 61, 1842–1843) sekä *Konsertto nro 2 viululle ja orkesterille e-molli* (Op. 64, 1838–1844) (Philips CD 1997). Muistan kuunnelleeni teoksia keskittyneesti; Mendelssohnin lyyriset melodiat ja raikas orkestraatio ihastuttivat ja koskettivat. Mendelssohnista muodostui jo varhain muun muassa Jean Sibeliuksen (1865–1957) ohella lempisäveltäjäni, jonka musiikin pariin palasin monesti lapsuus- ja nuoruusvuosinani.

Opiskellessani ensimmäistä vuotta (2019–20) Tampereen ammattikorkeakoulussa sävellyspainotteisella musiikinteoriapedagogin erikoistumislinjalla, heräsi mielenkiintoni uudestaan tätä varhain menehtynyttä, juutalaisen taustan omannutta säveltäjää kohtaan. 1800-luvun antisemitismi, johon sisältyi Wagnerista alkunsa saaneen juutalaistaustaisen säveltaiteen edustajien mustamaalaaminen ja jota Saksassa vuosien 1933–1945 aikana vallassa ollut kansallissosialismi edelleen korosti, sysäsi Mendelssohnin käytännössä unohduksiin. Mendelssohnin musiikki järkytti natseja sekä juutalaisuuden että romanttisen sävelkielen takia. Mendelssohnin patsas hävitettiin Leipzigitä vuonna 1936 (kopio

pystytettiin vuonna 2008, 72 vuotta alkuperäisen hävittämisen jälkeen) (BBC Music Magazine 2021) ja vaikka hänen musiikkinsa oli kansan suosiossa, kansallissosialistisen puolueen tapahtumissa ja tilaisuuksissa sen esittäminen oli ankarasti kielletty. Vasta 2000-luvulla musikologien, muusikkojen ja säveltäjien kiinnostus Mendelssohnin musiikkia kohtaan on lisääntynyt ja nykyisin hänet luetaankin taidemusiikin historian suurimpien säveltäjien joukkoon (Yle 2012). Tästä kasvavasta kiinnostuksesta, säveltäjän musiikin uudelleenlöytämisestä ja sen monipuolisesta ja syväluotaavasta tutkimuksesta, myös rekonstruktioprojektini on selkeä todiste.

2 TAUSTAA

2.1 Sinfoniasta 1800-luvun alkupuolella ja Felix Mendelssohn sinfonikkona

Sinfonia on nykymerkityksessään laaja ja yleensä moniosainen teos orkesterille (Libin 1998). Termi ”sinfonia” merkitsee sanatarkasti käännettynä ”yhteen soimista” ja juontaa juurensa varhaisen italialaisen oopperan soitinnallisista jaksoista, erityisesti alkusoitoista, käytetystä nimityksestä. Termiä käytettiin barokkikautena myös mistä tahansa soittimelle sävelletystä musiikista (Libin 1998).

Varhaisimmillaan sinfonia muodostui kolmesta osasta, joiden temposuhteet olivat nopea-hidas-nopea (Libin 1998). 1700-luvulla tätä peruskonseptia veivät eteenpäin ”sinfonian isäksi” tituleerattu Joseph Haydn (1732–1809), joka laajensi kokonaisuutta menuettiosan myötä neliosaiseksi, sekä Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791), jonka omaperäiset sinfoniat olivat pohjustamassa romanttista sinfoniaa (Libin 1998). 1800-luvulle tultaessa Ludwig van Beethoven (1770–1827) korvasi *Sinfoniassaan nro 2 D-duuri* (op. 36, 1802) kolmannen menuettiosan scherzolla, vieden näin genren täysin uudelle tasolle (Libin 1998). Sisällyttämällä *Sinfoniaansa nro 9 d-molli* (op. 125, 1822–24) neljä laulusolistia ja kuoron sekä kasvattamalla sinfonian pituutta yli tuntiin, Beethoven viitoitti viimeisenä klassismin ajan suurena sinfonikkona suuntaa eteenpäin (Libin, 1998). Beethoven oli tosin jo parikymmentä vuotta aikaisemmin kohahduttanut aikalaisiaan kolmannella *Eroica-sinfoniallaan* (op. 55, 1802–04), joka noin 50 minuutin kestollaan, voimakkaalla tunnepitoisuudellaan, soinnutuksellaan sekä kulttuurilliselta merkitykseltään poikkesi täysin edeltäjistään, ja täten teosta pidetäänkin ensimmäisenä suurena romanttisena sinfonia (Hamilton-Paterson 2017). Lopullisesti täydellisen romantiikan aikakauden katsotaan alkavan kuitenkin Hector Berliozista (1803–1869), jonka ohjelmallinen, suurta orkesteria ja konserttisalin akustisia mahdollisuuksia mielikuvituksellisesti hyödyntävä *Fantastinen sinfonia*, Op. 14 (1830), on tekijänsä tunnetuin teos ja yksi 1800-luvun merkittävimmistä sävellyksistä (Barzun 2006).

Siinä, missä Beethoven kasvatti sinfonian kestollisia mittasuhteita ennenkuulemattomiksi ja Berlioz sinfoniaorkesterin kokoa, Mendelssohn näyttäytyy, Franz Schubertin (1797–1828) ohella, hyvin konservatiivisena ja hillittynä säveltäjänä (Lockspeiser 1998). Men-

delssohnin sävelkieli, joka on täynnä valoisia melodioita, on helposti lähestyttävää. Lisäksi hänen orkestraationsa on loisteliasta, joskin joidenkin kriitikoiden mukaan se on ajoittain liiankin tunteellista (Libin 1998). Juuri musiikin tunteellisuus sekä saksalaisista ja brittiläisistä kansanlauluista ja sadunomaisesta mielikuvitukseisuudesta inspiraationsa ammentava orkestraatio ovat perusteina sille, miksi Mendelssohn lukeutuu romanttisten eikä klassisten säveltäjien joukkoon, joskin Mendelssohn noudatti musiikissaan samanaikaisesti pitkälti klassismin toimintamalleja ja -tapoja (Lockspeiser 1998) ja ulotti sävellyksellisen estetiikkansa barokkiin asti (Walshaw 2017, 24). Erityisesti nämä tulevat ilmi Mendelssohnin tavassa käsitellä aikansa sinfonian tai konserton ensimmäisen osan rakennetta, sonaattimuotoa (Walshaw 2017 & HKO).

Sonaattimuodossa osa jakautuu kolmeen jaksoon: esittelyyn, kehittelyyn ja kertaukseen. Esittelyjaksossa esitellään teoksen pää- ja sivuteema, jotka ovat luonteeltaan kontrastisia toisiinsa nähden ja myös niin, että sivuteema on dominanttisävellajissa. Kehittelyjaksossa nämä kaksi teemaa esiintyvät usein fragmentaarisisa, lyhyinä motiiveina. Tyypillistä kehittelyjaksolle on myös vaihteleva, odottamaton harmonia, minkä seurauksena saatetaan mennä kauaksikin teoksen pääsävellajista. Kertausjaksossa pää- ja sivuteema palaavat, usein muokattuina ja niin, että nyt myös sivuteema on pääsävellajissa. Jacobsonin mukaan laajassa sonaattimuotoisessa osassa syntyy usein sävellaji- ja teemaristiriitoja, joita ei ole mahdollista ratkaista kokonaan edes täysimittaisessa kertausjaksossa. Tällöin osa voidaan päättää koodalla eli päätösosuuudella (Jacobson 2013).

Mendelssohnin sonaattimuotoisissa teoksissa on selvästi havaittavissa kiinnostus motiiviseen yhtenäisyyteen, jolla hän on häivyttänyt sonaattimuodon jaksojen välisiä rajapintoja ja luonut näin tunteen jatkuvuudesta. Tätä motiivista yhtenäistämistä on laajennettu lisäksi kontrapunktisilla osuuksilla, sävellystekniikalla, joka oli vallassa erityisesti barokin aikana. Klassisten ja barokin aikaisten sävellystekniikoiden yhdisteleminen on yksi Mendelssohnin sonaattimuotoisen sävellystyylin ominaispiirteitä (Walshaw 2017, 24).

Mendelssohn sai valmiiksi viisi sinfoniaa, joista *ensimmäisen c-mollissa*, Op. 11, hän sävelsi alkuvuodesta 1824 ollessaan vasta 15-vuotias (Alberti 1980, Eulenburg). *Sinfoniat posth. nro 4 A-duuri*, lisänimeltään *Italialainen* (Op. posth. 90, 1833–34), ja posth. nro 5 *d-molli*, lisänimeltään *Uskonpuhdistus* (Op. posth. 107, 1830) kustannettiin Mendelssohnin kuoleman jälkeen ja numeroitiin toimituksellisten eikä kronologisten periaatteiden

mukaisesti (Wehner 2009). *Sinfoniat* posth. nro 2 *B-duuri*, postuumilta lisänimeltään *Ylistyslaulu* (Op. posth. 52, 1840) ja *Sinfonia* nro 3 *a-molli*, lisänimeltään *Skottilainen* (Op. 56, 1829–42) olivat ensimmäisen ohella ainoat, jotka kustannettiin Mendelssohnin elinaikana (Todd 2007, 539). Näin ollen, jos Mendelssohn olisi saanut *kuudennen C-duurisinfoniansa* valmiiksi, olisi se ollut neljäs hänen elinaikanaan kustannetuista (Todd 2007, 539).

2.2 Keskeneräisiä sinfonioita 1800-luvun alkupuolelta – Schubertin seitsemäs ja Beethovenin kymmenes

Jos Franz Schubert (1797–1828) sinfonioihin sisällyttäisiin myös hänen keskeneräiset sinfoniansa, olisi hänellä sinfonioita yhteensä 13. Näistä hän viimeisteli seitsemän (Newbould 1997). Keskeneräisistä sinfoniaista tunnetuin on *nro 8 h-molli*, D. 759 (1822), joka *Keskeneräisenä* tunnetaan ja josta Schubert viimeisteli kaksi ensimmäistä osaa ja orkestroi kolmannesta, Scherzo-osasta, kaksi ensimmäistä sivua. Loput kolmannesta osasta on lähes kokonaan viimeistelty kahdelle nuottiviivastolle pianopartituurina. Neljäs osa, fiinaali, olisi ollut pääsävellajissa, h-mollissa, tuolloisen normin mukaisesti, muttei ole näyttöä siitä, että Schubert olisi koskaan aloittanut osan työstämistä (Newbould 1992).

Tuntemattomampaa on se, että Schubert luonnosteli orkesteripartituuriksi elokuussa 1821 kokonaisen neliosasen sinfonian, *nro 7 E-duuri*, D. 729, muttei koskaan viimeistellyt sitä (Rothstein 1983 & Internet Archive 2019). Noin 1350-tahtisesta ja kestoltaan 40-minuuttisesta sinfoniasta 950 tahtia sisältää ainoastaan yksiäänisen melodialinjan, loppu on kokonaan tai osittain orkestroitu, sisältäen vain viittauksia instrumentaatiosta. Luonnos on silti puutteellisuudestaan huolimatta jatkuva (Spitzer 1992). Schubertin kuoleman jälkeen käsikirjoitus päättyi hänen veljeltään Ferdinand Schubertilta (1794–1859) Felix Mendelssohnille, joka harkitsi sen viimeistelemistä. Tätä hän ei kuitenkaan koskaan tehnyt, ja Mendelssohnin menehdyttyä hänen veljensä Paul Mendelssohn Bartholdy (1812–1874) välitti käsikirjoituksen edelleen Sir George Grovele (1820–1900), Grove Dictionary of Music and Musicians -hakemiston ensimmäisen painoksen toimittajalle, joka kirjoitti inostuneesti sinfonian ”kypsästä ja monitahoisesta kokonaisuudesta” (Rothstein 1983). Sinfonian käsikirjoitusta, joka on selattavissa sähköisesti, säilytetään Lontoossa kuninkaallisen musiikkiyliopiston kokoelmissa Sir George Groven testamenttaamana (Internet Archive 2019).

Schubertin *Sinfoniasta nro 7 E-duuri*, D. 729, on olemassa neljä rekonstruktiota, joista varhaisin, vuodelta 1881, on brittiläisen kapellimestari ja säveltäjä John Francis Barnettin (1837–1916) käsialaa (Rothstein 1983). Puoli vuosisataa myöhemmin, vuonna 1934, valmistui itävaltalaisen säveltäjä ja pianisti Felix Weingartnerin (1863–1942) useasti esitetty versio, joka on myös levytetty (Rothstein 1983). Weingartnerin wagneriaaniset sointivihahteet ja harmoniat eivät kuitenkaan herättäneet ihastusta epäautenttisuutensa vuoksi, joiden takia vuonna 1977, Schubertin kuoleman 150-vuotismuistovuonna, brittiläinen musikologi ja säveltäjä Brian Newbould (s. 1936) sai tehtäväkseen laatia sinfoniasta ”schubertiaanisen version”. Newbouldin mukaan hän halusi viimeistellä sinfonian siten kuin Schubert olisi sen viimeistellyt, mikäli hän olisi palannut luonnostensa pariin (Rothstein 1983). Newbouldin versio onkin saavuttanut viime vuosina huomiota vuoden 2020 levytyksen myötä (WFMT, 2020), edellinen levytys oli vuodelta 1988 (Newbould, 2020). Neljäs, itävaltalaisen säveltäjä Richard Dünserin (s. 1959) ja sveitsiläisen pianistikapellimestari Mario Venzagon (s. 1948) yhteistyönä laatima rekonstruktio, on vuodelta 2020 (Vengazo 2022).

Täysin toisenlainen käsikirjoitusaineisto on Ludwig van Beethovenin (1770–1827) keskeneräisellä *Sinfoniolla nro 10 Es-duuri* (1822–1825), jonka ensimmäisen osan brittiläinen musikologi ja säveltäjä Barry Cooper (s. 1949) kokosi hajanaisen käsikirjoitusaineiston pohjalta 1980-luvulla, rekonstruktio valmistui vuonna 1988. Vuonna 2013 rekonstruktion kustantaja Universal Edition julkaisi teoksesta edellisenä vuonna tarkistetun version (Universal Edition 2013). Cooperin 1980-luvulla julkaisemat kaksi artikkelia todistavat kiistattomasti Beethovenin luonnostelleen vuosien 1822 ja 1825 välillä uutta sinfoniaa ja tutkimustyön tuloksina löydetyt ja identifioidut, joskin hyvin fragmentaariset, käsikirjoitukset mahdollistivat hänelle *kymmenennen sinfonian* ensimmäisen osan rekonstruktioinnin (Cooper 1988). Perusteluksi rekonstruktiolleen Cooper kertoo Beethovenin ehdottomasti suunnitelleen *kymmenennen sinfoniansa* viimeistelemistä, sillä hän soitti sävellystyön aikana ensimmäisestä osasta katkelmia pianolla sihteerilleen Karl Holzille ja mainitsi lisäksi vielä työskentelevänsä sinfonian loppuunsaattamisen parissa vain kahdeksaa päivää ennen kuolemaansa allekirjoittamassaan kirjeessään (Cooper 1988). Sinfonian fragmentaarinen käsikirjoitusaineisto on hajautettuna viiteen arkistokokoelmaan, joista kaksi Bonnissa, kaksi Berliinissä ja yksi Wienissä (Cooper 1988).

Schubertin ja Beethovenin keskeneräiset sinfoniat poikkeavat kulttuurihistoriallisesti kiinnostavalla tavalla toisistaan. Beethovenin sinfonian olemassaolosta ei ollut varmaa tietoa ennen 1960-lukua, jolloin säveltäjän valtavaa, yli 8000-sivuista, kymmeneen eri kohteisiin sijoitettua käsikirjoitusaineistoa alettiin perusteellisemmin tutkia (Cooper 1988). Schubertin sinfonian olemassaolo oli taas ollut varmasti tiedossa jo sen luonnosteluhetkestä lähtien, tai ainakin hyvin pian Schubertin menehtymisen jälkeen, mistä ovat osoituksina edellä luetellut neljä rekonstruktiota sekä käsikirjoitusmateriaalin vaiherikas matka Schubertin veljeltä Lontoon kuninkaallisen musiikkiyliopiston kokoelmiin (Rothstein 1983).

Täten Mendelssohnin keskeneräisen *kuudennen C-duurisinfonian* käsikirjoitusmateriaali tulee lähelle Beethovenin *kymmenenen sinfonian* käsikirjoitusmateriaalia, mitä tulee materiaalin tunnettuuteen, joskin Mendelssohnin sinfonian olemassaolo on ollut tätäkin tuntemattomampaa (Todd 2007, 536). Taasen Schubertin käsikirjoitusaineisto on alun suhteen sisällöllisesti lähellä Mendelssohnia, sillä kumpikin tekijä on työstänyt sinfoniansa alun valmiiksi, Schubert 110 tahdin (Cowie 2021, 20) ja Mendelssohn 78 tahdin laajuudelta.

2.3 Felix Mendelssohnin keskeneräisiä teoksia ja kuudes sinfonia

Mendelssohnin teosluettelo sisältää suuren määrän suunniteltuja mutta keskeneräisiä teoksia, joista noin vuosien 1842–1846 välille kirjeenvaihdon perusteella ajoitettu *Sinfonia nro 6 C-duuri* on vain yksi esimerkki. Postuumisti julkaistut kaksi merkittävää laajaa fragmenttia käsittävät kokoelman orkesterisäestyksellisiä solisti- ja kuoronumeroita suunniteltuun oratorioon *Kristius* (Op. posth. 97) sekä oopperaan *Lorelei* (Op. posth. 98), molemmat Mendelssohnin viimeisteltä elinvuodelta 1847 (Todd 2007, 536). Vuoden 1844 tienoille on ajoitettu kaksiosainen luonnosmateriaali *Pianokonserttoon (nro 3) e-molli*, jonka kolmiosaisen rekonstruktion, Mendelssohn-asiantuntija R. Larry Toddin (s. 1952) toteuttamana, Bärenreiter Verlag kustansi vuonna 2008 (Bärenreiter 2008). Mendelssohnin tiedetään työskennelleen myös vuosien 1838–39 välillä, *Lobgesang-sinfonian* (posth. nro 2) sävellystyötä edeltävästi, *B-duurisinfonian* parissa, mutta *B-duurisinfoniasta* ei ole säilynyt muuta kuin pääteema ja kolme sivua orkesteripartituuriluonnosta (Todd 2007, 537 ja 540). Samanaikaisesti *e-mollipianokonserton* kanssa vuonna 1844 Mendelssohn sävelsi myös *Konserttoa sellolle ja orkesterille*, inspiroituneena sellisti

Carlo Alfredo Piattin (1822–1901) taiturillisesta soitosta: hän tapasi sellistin 24. kesäkuuta 1844 Lontoossa kuninkaallisen filharmonisen yhdistyksen konsertin yhteydessä. Valitettavasti konserton keskeneräinen partituuri, jonka Mendelssohn lähetti sellistille tutkittavaksi, putosi matkallaan postivaunusta ja katosi. Mendelssohn ei koskaan palannut konserton pariin eikä siten kaavailtua kantaesitystä koskaan tapahtunut (Vialma).

Otteet Mendelssohnin kirjeenvaihdosta paljastavat *Sinfonian nro 6 C-duuri* sävellysprosessin vaiheita seikkaperäisesti. 1. helmikuuta 1844 Berliinistä päivätyssä kirjeessään Mendelssohn kirjoittaa viulisti Ferdinand Davidille (1810–1873): ”Pääsiäiseen asti, eli huhtikuun puolivälin tienoille, aion joka tapauksessa jäädä tänne ja saattaa päätökseen sinfonian, jonka parissa nyt kamppailen” (Todd 2007, 542). Muutamia kuukausia myöhemmin, 15. elokuuta 1844, hän mainitsee jälleen työskentelevänsä sinfonian parissa, tällä kertaa siskolleen Fannylle: ”Viittä laajaa urkuteosta ja kolmea pientä laulua lukuun ottamatta mitään ei ole valmistunut; sinfonia edistyy, mutta verkkaisesti” (Todd 2007, 542). 15. helmikuuta 1845 ystävälleen Karl Klingemannille (1798–1862) Mendelssohn kirjoittaa: ”Olen aloittanut sinfonian, mutta se on vielä alkutekijöissään. Kuten myös [Piano] Trio [nro 2 c-molli, Op. 66]” (Todd 2007, 542). Julkaisemattomassa kirjeessään veljelleen Paulille, Mendelssohn puolestaan kirjoittaa 27. helmikuuta 1845: ”Pariisissa he ovat käynnistäneet konservatorion tämänvuotiset konsertit a-mollisinfoniallani [Skottilainen] ja vaatineet scherzoa esitettäväksi ylimääräisenä ohjelmanumerona, mikä on rohkaissut minua säveltämään ensi talveksi valmistuvan uuden sinfonian, jonka työstämisen olen aloittanut” (Todd 2007, 543). Kuukautta myöhemmin, 25. maaliskuuta 1845, Mendelssohn toteaa siskolleen Rebeckalle: ”Sinfonia ja [Piano] Trio on aloitettu, ja minulla on idea uuteen oratorioon [Elias, Op. 70], mutta ihmisten yhteydenotot oopperan takia murehduttavat minut” (Todd 2007, 543).

Vaikeudet, joita Mendelssohn *kuudennen sinfoniansa* sävellystyön aikana koki, eivät olleet tavattomia tarkasteltaessa häntä sinfonikkona (Todd 2007, 560). *Skottilainen sinfonia* (nro 3), joka kantaesitettiin 1842, sai alkunsa luonnoksesta, joka päivättiin niinkin aikaisin kuin vuonna 1829. Vuonna 1830 valmistuneeseen ja kesällä 1832 uudistettuun *Uskonpuhdistussinfoniaan* (posth. nro 5) Mendelssohn oli taasen niin tyytymätön, että virallisesti hylkäsi teoksen ja harkitsi jopa sen tuhoamista täydellisesti (Todd 2007, 561). *Kuudennen C-duurisinfonian* ensimmäisen osan käsikirjoitusaineisto, joka on suurimmaksi osaksi paikoitellen hyvinkin pitkälle vietyä ja josta tarkemmin seuraavassa luvussa, antaa

aihetta kuitenkin olettaa, ettei ankarasta itsekriittisyydestä sinfonian keskeneräisyyden taustalla ollut mitä todennäköisimmin kyse. Jos sinfonia olisi valmistunut, olisi se ollut Mendelssohnin viimeinen sinfonia (Todd, 505).

Miksi *kuudes sinfonia* jäi Mendelssohnilta kesken? Syyt olivat ulkoisia: Mendelssohnin viimeiset vuodet olivat erittäin työntäyteisiä ja terveyshuolien varjostamia, eikä täten aikaa ja mahdollisuutta sinfonian loppuunsaattamiseksi ollut (Predota 2021). Kaksi ja puolituntisen *Elias-oratorion* (Op. 70, 1845–46, uudistettu 1847) parivuotinen intensiivinen suunnittelu- ja sävellystyö sekä menestyksekkäs kantaesitys 26. elokuuta 1846 Birminghamissa Mendelssohnin johdolla olivat suuri voimainponnistus, huolimatta siitä, että oratorion lämmin vastaanotto syvästi kosketti Mendelssohnia (Project Gutenberg 2017). Hektinen esiintymisaikataulu jatkui vuoden 1847 ensimmäisinä kuukausina (Predota 2021). Gewandhaus-orkesterin konsertit Leipzigissa helmikuussa ja maaliskuussa käsittivät neljä historiallista konserttia (Predota 2021). Huhtikuun 2. päivänä Mendelssohn johti pitkäperjantaina hyväntekeväisyyskonsertissa oratorionsa *Paulus* (Op. 36, 1836). Parin päivän kuluttua tästä hän matkusti Lontooseen ohjaamaan *Elias-oratorion* uudistetun version kuutta kantaesitystä, joista neljä Lontoossa kuningatar Victorian (1819–1901) ja prinssi Albertin (1819–1861) läsnä ollessa ja kaksi Manchesterissa ja Birminghamissa (Predota 2021). 26. huhtikuuta Mendelssohn johti Filharmonisessa konsertissa Lontoossa *Skottilaisen sinfonian*, vieraili Buckinghamin palatsissa ja soitti konsertissa Preussin suurlähetystössä 6. toukokuuta (Predota 2021). Palattuaan täysin uupuneena Frankfurtiin 12. toukokuuta, Mendelssohn sai kuulla muutamaa päivää myöhemmin, että hänen rakas siskonsa Fanny oli 14. toukokuuta äkillisesti kuollut (Hertrich 2000). Julkaisemattomassa kirjeessään siskolleen Rebeckalle (Predota 2021), vain viisi päivää Fannyn kuoleman jälkeen, Mendelssohn kirjoittaa: ”Luoja meitä auttakoon – en tiedä, mitä muuta sanoa ja ajatella... Ainut asia, joka hiukan auttaa, on runsas itkeminen – jos sitä vain voisi tehdä jatkuvasti. Valitettavasti, rakas sisko, en voi kirjoittaa tai ajatella mitään muuta kuin Fannya. Toisin ei tule koskaan olemaan niin kauan kuin olemme tässä maailmassa” (Predota 2021). Järkytykseltään Mendelssohn ei kyennyt osallistumaan siskonsa hautajaisiin, vaan matkusti veljensä Paulin ja vaimonsa Cécilen kanssa Sveitsiin Interlakenin kaupunkiin, jossa maalasi akvarelleja ja piirsi, menetyksestä selvitäkseen, ja ryhtyi vasta vähitellen uudestaan säveltämään (Henken; Hertrich 2000; Predota 2021). Ystävät, jotka vierailivat Mendelssohnin luona, kertoivat hänen pahoin ikääntyneen ja kävelevän kumarassa (Hertrich 2000). Huolimatta suureellisista sävellysprojektisuunnitelmista, kuten

opperasta *Lorelei* Emanuel Geibelin (1815–1884) librettoon, Mendelssohn kykeni viimeistelemään ainoastaan muutaman laulun ja syyskuussa 1847 omaelämäkerrallisen, neliosaisen *Jousikvarteton nro 6 f-molli*, Op. 80, liikuttavan musiikillisen todistuksen pyrkimyksestä siirtää kokemansa suru säveltaiteeksi (Herttrich 2000). Mendelssohn palasi Leipzigiin syyskuun 1847 puolivälissä ja kävi viimein siskonsa haudalla Berliinissä kuun lopussa (Predota 2021). Vierailu järkytti häntä perinpohjaisesti, minkä seurauksena hän ei kyennyt enää hoitamaan kapellimestarin tehtäviään (Predota 2021). Mendelssohnin viimeinen sävellys, *Vanha saksalainen kevätlaulu* lauluäänelle ja pianolle, syntyi 7. lokakuuta 1847, vain muutamaa viikkoa ennen kuolemaa (Holmes 2021). Mendelssohn menehtyi 4. marraskuuta 1847 kotonaan Leipzigissa 38-vuotiaana aivoverenvuotoon (Predota 2021). Hautajaiset järjestettiin 8. marraskuuta 1847: Mendelssohn haudattiin Berliinin Pyhän Kolminaisuuden kirkon hautausmaalle sisarensa Fannyn viereen (Predota 2021).

2.4 Kuudennen sinfonian käsikirjoitusaineiston vaiheet Mendelssohnin kuoleman jälkeen

Mendelssohnin käsikirjoitusaineiston arkistointi, ja täten myös edellä analysoidun *Sinfoniaa nro 6 C-duuri* koskevan luonnosmateriaalin säilyminen tähän päivään asti, on seurausta suvun pedanteista toimenpiteistä (Bodleian Libraries 2021). Liki välittömästi Mendelssohnin menehtymisen jälkeen säveltäjän läheiset ryhtyivät lajittelemaan ja arkistomaan hänen käsikirjoituksiaan. Tästä on todistuksena Mendelssohnin ystävän ja nuoruusenaikaisen opettajan Ignaz Moschelesin (1794–1870) 7. marraskuuta 1847, vain kolme päivää säveltäjän kuoleman jälkeen, kirjoittama kirje: ”Hänen [Mendelssohnin] veljensä [Paul] ilmoitti minulle, että Mendelssohnin papereiden joukossa oli luonnos oratoriosta *Kristus*” (Todd 1994). Mendelssohnin omat sävellyskäsikirjoitukset luovutettiin vuonna 1878 suvun jäsenten omistuksista suurimmaksi osaksi Berliinin kuninkaalliselle kirjastolle (nykyisin kansalliskirjasto) (Bodleian Libraries 2021). *Kuudennen sinfonian* käsikirjoitusmateriaali säilyi Mendelssohnin vanhimman tyttären Marie Benecke Mendelssohnin hallussa aina tämän kuolemaan asti 28. lokakuuta 1897 (Todd 2007, 538; Geni 2022), minkä jälkeen se siirrettiin kuolinpesän arkistoinnin yhteydessä osaksi Oxfordin yliopiston Bodleian-kirjaston Marie Benecke Mendelssohn -kokoelmaa (Todd 2007, 538).

3 REKONSTRUKTIOPROSESSI

3.1 Prosessin taustaa ja alkuperäinen käsikirjoitusaineisto

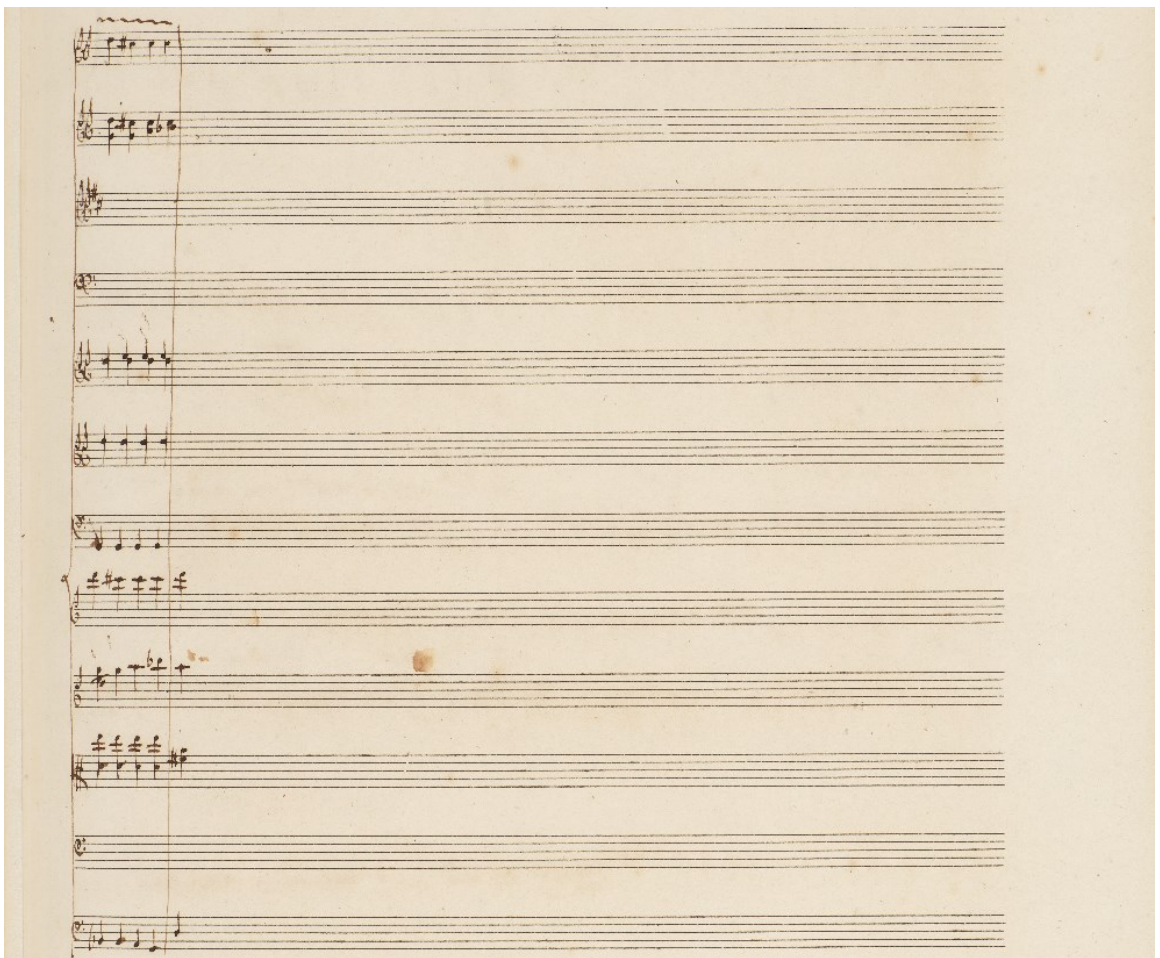
Ensimmäiset ajatukseni Felix Mendelssohnin keskeneräinen *kuudennen C-duurisinfonian* (noin 1842–1846) rekonstruoimiseksi ovat syksyltä 2020. Olin tullut tietoiseksi Mendelssohnin keskeneräisestä sinfoniasta kesällä 2020 perehdyttyäni tarkemmin säveltäjän tuotantoon ja etenkin luettuani arvostetun Mendelssohn-tutkija R. Larry Toddin *Mendelssohn-esseet*, jossa hän mainitsee käsikirjoitusten sijaitsevan Oxfordissa (Todd 2007). Toddin kirja osoittautui täydennystyön aikana Mendelssohnin käsikirjoitusaineiston, Franklin Taylorin (1843–1919) valmiiksi orkestroidusta luonnoksesta laatiman partisellin (Macmillan and Co. 1880), Mendelssohnin kirjeenvaihdon ja muun projektin kannalta merkityksellisen Mendelssohnin sävellystuotannon ohella keskeiseksi lähdemateriaaliksi.

Yhteistyö Oxfordin Bodleian-kirjastojen kanssa alkuperäisen käsikirjoitusaineiston hankkimiseksi tutkimusta varten ei ollut aluksi aivan mutkaton. Otin ensimmäisen kerran kirjastoihin yhteyttä 2. syyskuuta 2020, ja käsikirjoitusaineisto toimitettiin digitaalisesti TIF-tiedostoina minulle viimein 31. toukokuuta 2022 (Gilio 2022). Syynä pitkään odotusaikaan oli 17. marraskuuta 2019 (vahvistettu ensimmäinen tapaus) Kiinasta käynnistynyt maailmanlaajuinen koronaviruspandemia (Bryner 2020), jonka seurauksena kirjaston käsikirjoitusaineiston digitaalisista skannauksista, lisensoimisista ja toimituksista vastaavan henkilökunnan määrää oli supistettu, mikä taas johti suhteettoman pitkiin odotusaikoihin.

Oxfordin Bodleian-kirjastojen Marie Benecke Mendelssohn -käsikirjoitusarkistoissa säilytettävät sinfonian käsikirjoitukset sisältävät kansiossa kokonaisuudessaan 12 foliota, eli yhteensä 48 sivua, joista kolme, foliot 106v, 107r&v ja 112v, tyhjiä. Tyhjiä folioita, jotka sivumäärällisesti merkitsevät 16 sivua, ei käsikirjoitustilaukseeni sisällytetty (Gilio 2022). Musiikillista materiaalia käsikirjoitusaineisto käsittää yhteensä 22 sivun, eli viiden ja puolen folion, verran. Kaiken kaikkiaan sinfoniaan liittyvää käsikirjoitusaineistoa kansiossa on, tyhjä materiaali mukaan lukien, yhdeksän ja puolen folion, eli 38 sivun verran.

Loput kansion kymmenen sivua, eli kaksi ja puoli foliota, ovat sinfoniaan liittymätöntä ja täten täydennystyön kannalta epäolennaista käsikirjoitusaineistoa (Gilio 2022). Käsikirjoitusaineistosta sivut 1–18 on kirjoitettu orkesteripartituuriksi, josta ensimmäiset kahdeksan sivua on täysin valmiiksi orkestroitu. Valmiiksi orkestroiduista sivuista ja jaksosta musiikillisesti tarkemmin myöhemmin.

Yhdeksäs partituurisivu sisältää vain yhden tahdin valmiiksi orkestroitua materiaalia; toisen tahdin alkuun Mendelssohn on kirjoittanut D-duurisoinnun vain jousille neljäsoanuotein, loppu tahdistä ja koko sivusta on tyhjä (nuottiesimerkki 1).

Nuottiesimerkki 1.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 108

Musiikki jatkuu kymmenennen sivun alusta orkesteripartituurina, mutta niin, että siihen on hahmoteltuna ainoastaan melodialinja 1. viulujen stemmaan ja bassolinja kontrabasojen stemmaan (nuottiesimerkki 2).

Nuottiesimerkki 2.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 6, fol 108r

Tämä ja loput orkesteripartituureiksi kirjoitetut sivut (nrot 11–18) sisältävät tarpeen tullen muutakin kuin vain melodialinjan ja bassolinjan; sivuilla 10 ja 11 esiintyvät oboiden tersseissä pisteellisin neljäsosanuotein ja kahdeksasosanuotein liikkuvat kolmitahtiset aiheet (nuottiesimerkki 2) sekä sivuilla 11 ja 12 1. oboen kolmitahtiset vuorottelevat vastaukset dominanttiasteen päässä 1. viulujen melodisiin, kolmitahtisiin aiheisiin (nuottiesimerkit 3 ja 4).

Nuottiesimerkki 3.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 108v

Mendelssohn on kahdennelletoista sivulle vihjeenomaisesti kirjoittanut näkyville forte-dynamiikassa esiintyvien fanfaari aiheitten soitinnukselliset lähtökohdat (alut) sivun viidennestä tahdistä eteenpäin (nuottiesimerkki 4).

Nuottiesimerkki 4.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 109r

Kirjoitustapa puoltaa selkeästi sitä, että Mendelssohn työskenteli sinfonian parissa silloin kun muilta töiltään ja velvollisuuksiltaan ehti. Kyse ei ollut intensiivisestä yhtäjaksoisesta työskentelyprosessista. Materiaalin ei kuulunutkaan olla vielä tuossa työskentelyvaiheessa täysin valmista, ainoastaan kaikkein olennaisimpien musiikillisten aiheiden oli syytä olla näkyvillä, jotta niihin olisi ollut helppo palata ja niitä olisi ollut vaivatonta täydentää myöhemmin. Lisäksi kirjoitustapa puoltaa sitä, että Mendelssohn oli sinfonian ensimmäisen osan sävellysprosessissa, orkesteripartituuriksi kirjoitetun jakson osalta, ei vain ajatuksellisesti, mutta myös käytännöllisesti varsin pitkällä: työ olisi vaatinut enää puuttuvien väliänten aukikirjoituksen sekä harmonisoinnin viimeistelyä.

Kolmastoista orkesteripartituuriksi kirjoitettu käsikirjoitussivu sisältää esittelyjakson lyyrisen sivuteeman dominanttisävellajissa neljännen tahdin puolivälistä eteenpäin, joka on hahmoteltuna edeltävän luonnosmateriaalin tavoin melodia-basso-periaatteella (Todd 2007, 553). Bassolinjaa Mendelssohn on kirjoittanut kontrabassoille sivuteeman alusta kolmen ja puolen tahdin verran. Sivun alaosaan, orkesteripartituurin alapuolelle, neljälle viivastolle kirjoitettu melodiakokonaisuus B-duurissa ei liity sinfoniaan, vaan on sopraanostemma naiskuoroteoksesta *Wohl perlet im Glase* (suom. Kauniisti helmeilevä lasissaan) Mendelssohn-Werkverzeichnis F 32, ajankohta noin 26.–30. lokakuuta 1845 (Todd 2007, 545. Nuottiesimerkki 5).

The image shows a page of handwritten musical notation. The top portion consists of several staves for an orchestra, with a prominent bass line. The bottom portion features a vocal melody with lyrics in German. The lyrics are: "Die i Mähhel, Die i fang Dißer d' Sinnen". The notation is in brown ink on aged paper.

Nuottiesimerkki 5.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 109v

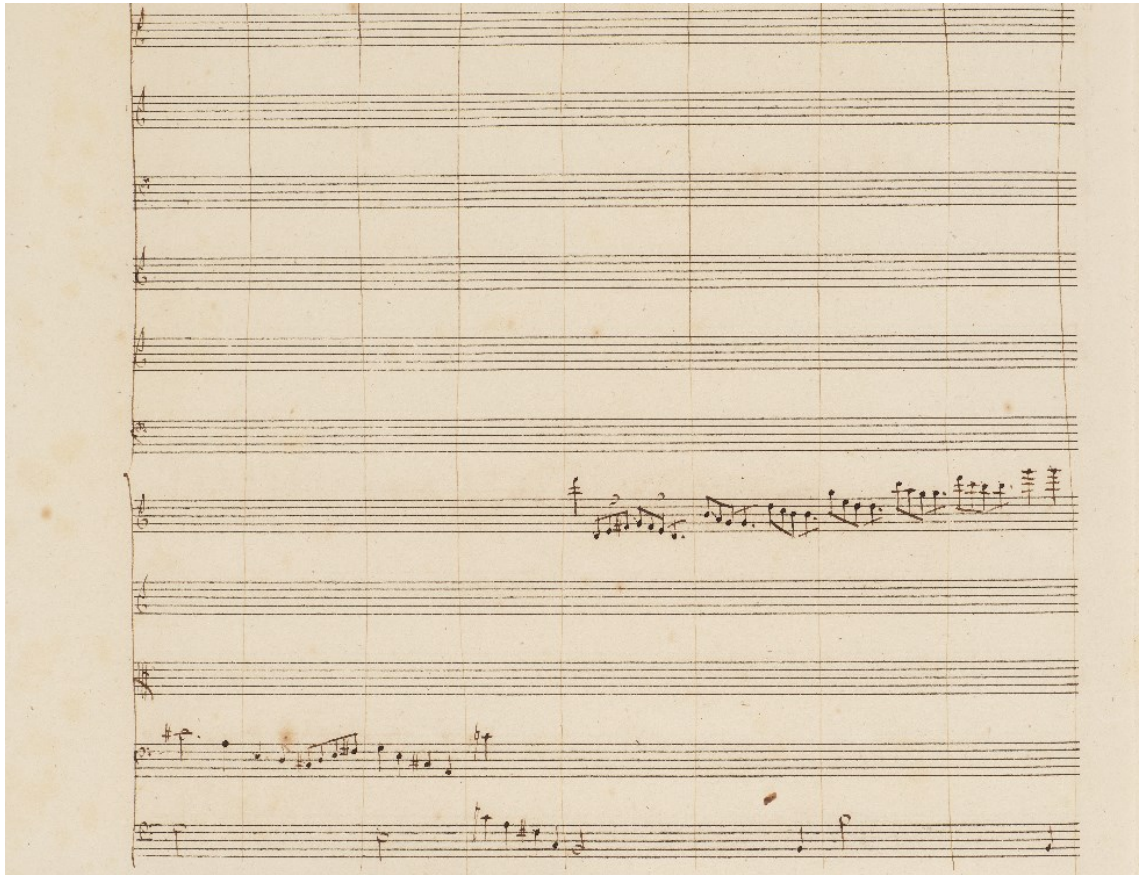
Esittelyjakson sivuteeman kehittäminen keskeytyy neljännen lähtökäsitteen käsikirjoitussivulla, kolmen tahdin jälkeen, viidennentoista sivun viidenteen tahtiin asti ulottuvaan, kymmenen tahtia käsittävään selloille ja kontrabassoille kirjoitettuun jaksoon, joka osoittautuu fragmentaarisuudessaan kehittäjäjaksoon kuuluvaksi hahmoteltaksi. Myös Todd (2007, 528) mainitsee luonnoksissa olevan todennäköisesti kehittäjäjaksoon kuuluvia katkelmia (Nuottiesimerkit 6 ja 7).

Nuottiesimerkki 6.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 110r

Viidennentoista käsikirjoitussivun viidennestä tahdistä eteenpäin 1. viulujen triolien myötä palataan alun valmiiksi orkestroidun jakson tunnelmiin (nuottiesimerkki 7).

Nuottiesimerkki 7.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 110v

Triolijakso linkittyy täten samankaltaisuudessaan esittelyjaksoon, joten on aihetta olettaa edeltävän kehittelyjakson selloille ja kontrabassoille kirjoitetun jakson olevan, huolimatta lineaarisesta orkesteripartituuriluonnoksesta, koherentista kokonaisuudesta irrallaan oleva hahmotelma, jonka Mendelssohn sijoitti keskelle esittelyjaksoa kamppaillessaan osan rakenteellisten kysymysten kanssa (Todd 2007, 544). Lukuun ottamatta 2. viuluille kirjoitettuja orkestrointiviittauksia sivuilla 16 ja 18, loput kolme orkesteripartituuriluonnossivua sisältävät ainoastaan melodia- ja bassolinjat 1. viulujen ja kontrabassojen viivastoille (nuottiesimerkit 8, 9 ja 10). Viimeisen kuuden tahdin aikana sivulla 19 materiaali typistyy 1. viulujen yksinäiseksi melodialinjaksi (nuottiesimerkki 10).

Nuottiesimerkki 8.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 111r

Nuottiesimerkki 9.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 112v

Nuottiesimerkki 10.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 112r

Ennen jäljellä olevan fragmentaarisen luonnosmateriaalin tarkastelua on syytä tutkia tarkemmin osan ja samalla sinfonian alkua, Mendelssohnin valmiiksi orkestroimaa jaksoa. Tahtimäärällisesti se on yhteensä 78 tahtia ja kestollisesti noin kaksi ja puoli minuuttia. Kyseessä on hämmästyttävän viimeistellysti loppuunsaatettu, muutamia korjauksia lukuun ottamatta (esimerkiksi nuottiesimerkki 11 puupuhaltimien sekstiosta ensimmäiseltä sivulta) yhtenäinen kokonaisuus (Todd 2007, 529).

Flauto

Oboe

Clarinetto in Bb

Fagotto

Nuottiesimerkki 11.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 102r

Ensimmäinen sivu ei sisällä tempomerkintää eikä nuottikuvaa edeltäviä soitinten nimiä, joskin soittimet ovat pääteltävissä aikakaudelle tyypillisestä orkesterikokoonpanosta, jota tämäkin teos edustaa, sekä transponoivien soittimien virityksistä (nuottiesimerkki 12). Alla breve -tahtilaji, viitaten eläväiseen pulssiin, on tempon osalta merkittävä suuntaviiva. Sen ja osan ylevän karakterin perusteella päädyin rekonstruktiossa Allegro ma non troppo (suom. nopeasti, mutta ei liikaa) -tempomerkintään (Piipponen 2021).

Sinfonia

Nuottiesimerkki 12.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 102r

Altoviulujen ja sellojen heti ensimmäisestä tahdistä yksinäisesti esittelemä pääteema (nuottiesimerkki 12) muistuttaa yllättävän paljon Mendelssohnin *Ruy Blas* -konsertti-alkusoiton, Op. 95 (1839) päätösteemaa (nuottiesimerkki 13). On mahdotonta sanoa varmuudella, oliko kyseessä tietoinen valinta: todennäköisimmin Mendelssohn käytti uudelleen maaliskuussa 1839 kiireellä säveltämänsä alkusoiton päätösteeman aihetta sinfoniassaan pyrkimyksenä liittää se osaksi laajempaa ja juhlavampaa kokonaisuutta. *Ruy Blas* -alkusoitto jäi Mendelssohnilta uudistamatta eikä sitä myöskään kustannettu säveltäjän elinaikana (Todd 2007, 551).

Nuottiesimerkki 13. Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847). *Ruy Blas* -alkusoitto, op. 95. 1839.

Alun pääteeman fortissimokertautumisen jälkeen seuraa Mendelssohnille hyvin tyypillinen triolirytmisen asteittainen nousu yksinäisesti jousistolla kontrabassoa lukuunottamatta subdominanttisoinnun (F-duuri) sävelillä (nuottiesimerkki 14). Tästä asteittaisesta noususta johdettu triolinousu esiintyy käännettynä ja hieman yksinkertaistettuna esittelyjakson sivuteeman jälkeen (nuottiesimerkki 7).

Nuottiesimerkki 14. Felix Mendelssohn Bartholdy. Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Tahdit 54–57.

Kahteen fortissimosointuun päättyvä jousiston asteittainen nousu toistuu d-mollisoinnun sävelillä ennen purkautumistaan a-mollisoinnun, vähennetyn fis-molliseptimisoinnun ja G-duuriseptimisoinnun kautta C-duurisekstisointuun (nuottiesimerkki 15).

The musical score for Nuottiesimerkki 15 is presented in a grand staff format, consisting of a treble clef and a bass clef. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is common time (C). The score is divided into four measures. Above the staff, the following chords are indicated: Am, F#m7(b5), F#m7(b5) G7, and C6. The first measure features a treble clef with a triplet of eighth notes (A4, B4, C5) and a bass clef with a triplet of eighth notes (F#3, G3, A3). The second measure has a treble clef with a triplet of eighth notes (B4, C5, D5) and a bass clef with a triplet of eighth notes (B3, C4, D4). The third measure has a treble clef with a triplet of eighth notes (C5, D5, E5) and a bass clef with a triplet of eighth notes (C4, D4, E4). The fourth measure has a treble clef with a triplet of eighth notes (D5, E5, F#5) and a bass clef with a triplet of eighth notes (D4, E4, F#4). The score concludes with a final chord in the bass clef, C6.

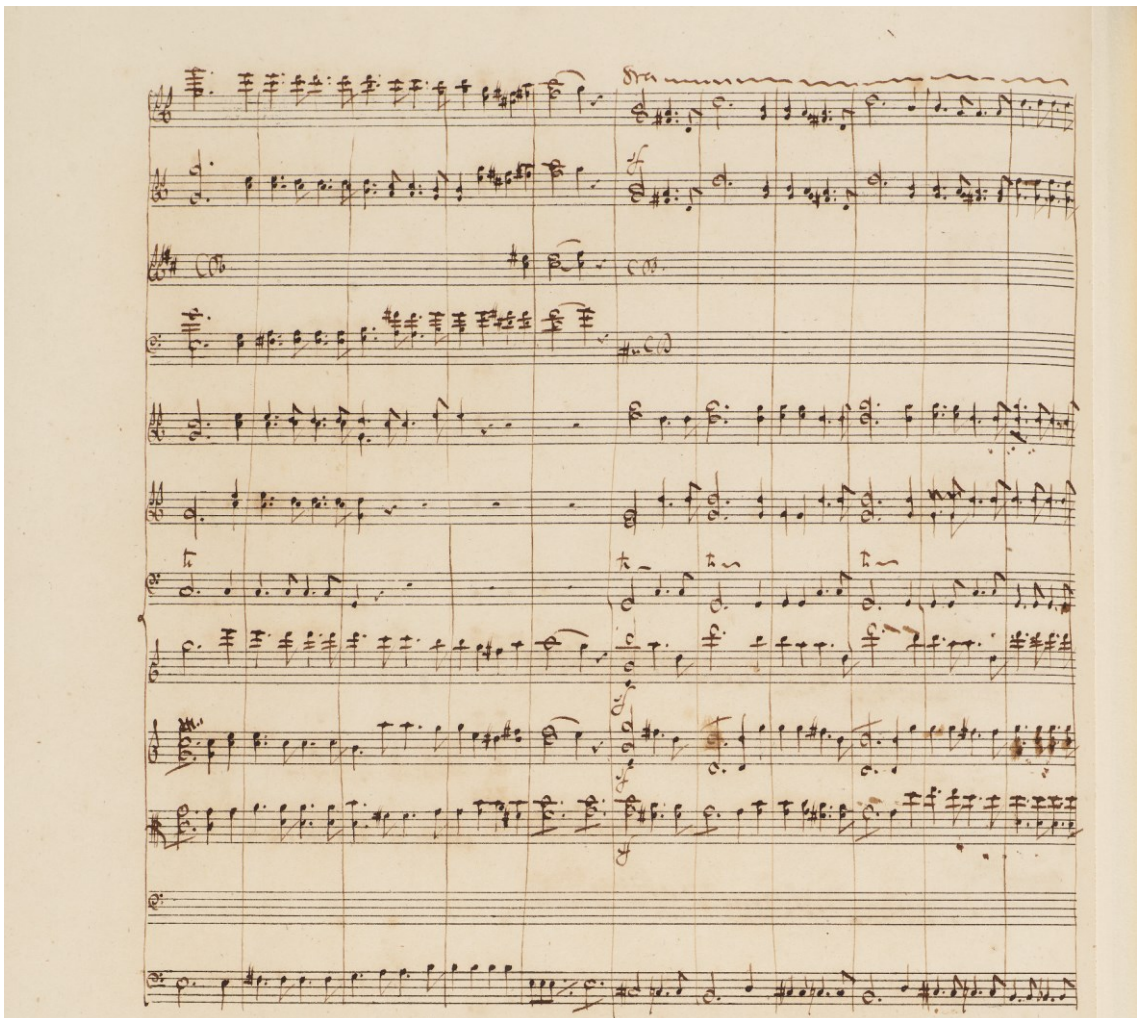
Nuottiesimerkki 15. Felix Mendelssohn Bartholdy. Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
Tahdit 61–64.

Viimeistely orkesteripartituurijakso päättyy bassolinjan kromaattiseen sävelkulkuun cis-c-h-b-a-g johtaen D-duurisoinnulle, jota todennäköisesti olisi seurannut sivuteema dominanttisävellajissa (G-duurissa). Lopputulos ei kuitenkaan miellyttänyt Mendelssohnia, minkä seurauksena hän jätti lopun sivusta tyhjäksi (Todd 2007, 552. Nuottiesimerkit 16A ja 16B sekä 1).

Nuottiesimerkki 16A (alkaen nuottiesimerkin 16B neljänneksi viimeisestä tahdistista).

Felix Mendelssohn Bartholdy. Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Tahdit 73–78.

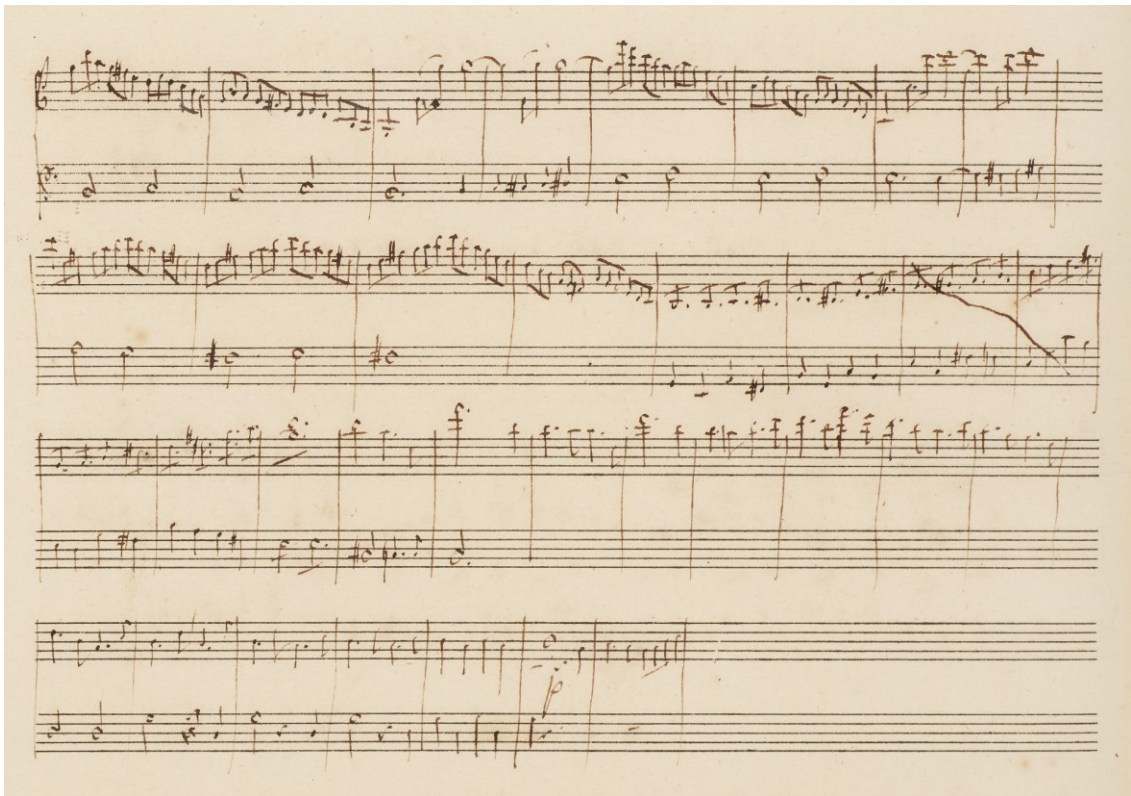
Nuottiesimerkki 16B.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 105v

Loppu käsikirjoitusaineisto käsittää fragmentaarisia, kahdelle nuottiviivastolle hahmoteltuja katkelmia melodia-basso-periaatteella. Aineisto valottaa Mendelssohnin

sävellysprosessin eri vaiheita yleisesti: ennen orkestraatiota hän hahmotteli melodiset ja harmoniset aiheet joko yksi- tai kaksiäänisesti kahdelle nuottiviivastolle (partiselli), minkä jälkeen hän kirjoitti musiikin orkesteripartituuriksi, joskin silloinkin vaiheittain, käsittäen aluksi melodia- ja bassolinjat, sitten väliäänät ja lopuksi/samanaikaisesti harmonian kannalta olennaiset täyteäänät (Todd 2007, 547. Nuottiesimerkit 2–10 ja 12–21).

Laajin fragmentaarista luonnoskatkelmista on yhdeksännelletoista sivulle hahmoteltu, lähes neljälle kokonaiselle systeemille kirjoitettu 33-tahtinen kokonaisuus. Se sisältää aluksi alun valmiiksi orkestroidun jakson fortissimo-triolikliimaksiin viittavan, kromaattisesti asteittain nousevan virtuoosisen kehittelyn, joka kontrapunktisen nousun jälkeen päättyy kokonaisen tahdin käsittävän e-mollisoinnun (kolmannen systeemin kolmas tahti) kautta alun valmiin jakson päätöskliimaksin repriisiin (nuottiesimerkki 17).

Nuottiesimerkki 17.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 113r

Käsiala, vaikkakin selkeästi luettavissa, on silminnähden huolimattomammin laadittu verrattuna orkesteripartituurikonaisuuteen. Nuottivaimet Mendelssohn on kirjoittanut vain ensimmäisen systeemin alkuun. Huomionarvoisia ovat myös toisen systeemin yliviivatut virheelliset kaksi viimeistä tahtia, jotka on korjattu kolmannen systeemin alkuun, sekä kolmannen systeemin viidennestä tahdistä eteenpäin puuttuva bassolinja, joka jatkuu neljännen systeemin alusta systeemin kuudennen tahdin piano-dynamiikkaan asti, pianon ollessa samalla fragmentin ainoa dynamiikkamerkintä. Alun valmiiksi orkestroidun jakson päätöskliimaksin esiintyminen fragmentin lopussa ja fragmentin päättävän piano-dynamiikan musiikillisen aiheen jatkuminen imitoidusti ja sävellajeista toiseen moduloiden kahdenkymmenennen sivun päättävässä neljännessä fragmentissa (nuottiesimerkki 18) todistaa nelisysteemisen katkelman sijoittuvan rakenteellisesti esitelyjakson päätökseksi ja edelleen kehittelyjakson aloitukseksi.

Nuottiesimerkki 18.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 113v

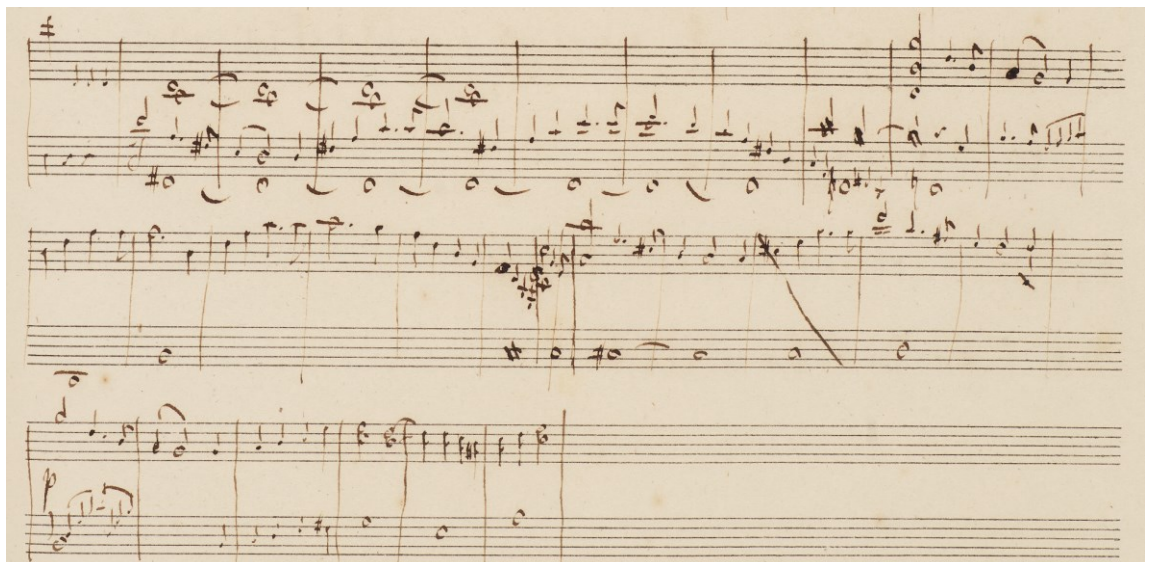
Kahdeskymmenes, ja samalla viimeinen, käsikirjoitussivu sisältää neljä fragmenttia, jotka kaikki sijoittuvat kehittelyjaksoon (Todd 2007, 547). Tämä on pääteltävissä katkelmien musiikillisista sisällöistä. Sivun ensimmäinen 20-tahtinen katkelma toistaa aluksi yksinäisesti oboeiden terssiaihelmat (nuottiesimerkit 2 ja 3) säestävää ostinato-triolipoljentoa vasten. Katkelman puoliväliin, 11. tahtiin, merkitty h-mollisoitu toimii kokonaisuudessa vedenjakajana; soinnusta eteenpäin Mendelssohn on laajentanut terssiaihelman kuusitahtiseksi melodiseksi kokonaisuudeksi, jonka keskusääneksi melodian puolivälin fis-sävelet osoittautuvat. Säestävä ostinato-triolipoljento on merkitty kertausmerkillä jatkuvaksi melodiakokonaisuuden ensimmäisen tahtiin asti (nuottiesimerkki 19).

Nuottiesimerkki 19.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 113v

Toinen sivun fragmenteista, käsittäen 27 tahtia, sisältää sinfonian päteemasta johdetun imitoivan modulaatiokokonaisuuden soinnuilla D7, G7, A7 ja D päättyen viimeiset kolme tahtia käsittävään lyyriseen jaksoon G-, E- ja Am-soinnuilla. Paikallaan pysyvät kokonuotein kirjoitetut soinnut melodiakokonaisuuksia vasten, sekä kolmannen systeemin alkuun bassoviivastolle hahmoteltu säestyskuvio kahdeksasosanuotein, viittaavat melodiakokonaisuuksien ohella alun musiikilliseen materiaaliin (vertaa nuottiesimerkit 2 ja 11). Nämä tekijät puoltavat fragmentin sijoittumista juuri ennen kertausjaksoa, osaksi kehittelyjakson päätöstä (nuottiesimerkki 20).

Nuottiesimerkki 20.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn. b. 5, fol. 113v

Viimeinen sivun, ja samalla käsikirjoitusaineiston, fragmenteista on nelitahtinen kokonaisuus, jossa diskanttiavaimelle Mendelssohn on hahmotellut kahdeksasosanuotein säestyskuvioita, aluksi kahden tahdin pituudelta toisteisesti G-duurisoinnilla ja sitten toistanut saman D-duurisoinnilla, joskin jälkimmäinen tahdeista D-duuritoiston osalta sisältää alaspäin murrettua kolmisointua. Bassoviivasto on tyhjä, lukuunottamatta kolmatta tahtia, jonka puolivälistä fragmentin loppuun asti ulottuva, pisteellisin neljäso-sanuotein kahdeksasosanuotteja vasten liikkuva sävelkulku on käänteinen johdannainen oboeiden terssiaihelmista (vertaa nuottiesimerkit 2 ja 3) (nuottiesimerkki 21).

Nuottiesimerkki 21.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 113v

3.2 Rekonstruktion toteutus

Päätin jo käsikirjoitusmateriaalin puhtaaksikirjoitetuani heinäkuussa 2022 työskennellä musiikin parissa samoin kuin Mendelssohn itse työskenteli. Vastaanotettuani käsikirjoitusaineiston Oxfordista 31. toukokuuta 2022 tartuin rekonstruktioprosessiin kuukauden loman jälkeen heinäkuun 2022 alussa. Kirjoitin fragmentaarisen luonnosmateriaalin puhtaaksi kahdelle nuottiviivastolle heinäkuun 2022 aikana. Merkitsin puhtaaksikirjoitukseen käsikirjoituksissa olevat soitinosuudet lyhentein ja täydensin jo tuolloin materiaalia pienin nuotein fragmenttien tulevia harmonisia kehikkoja selventämään (nuottiesimerkki 22, vertaa nuottiesimerkki 2).

[Allegro ma non troppo]. (♩ = ca. 80)

VI.1

7

Ob. (a 2)

Nuottiesimerkki 22.

Käsikirjoitusfolio 108r sekä folion 108v:n ensimmäiset kolme tahtia, heinäkuu 2022

Mendelssohnin valmiiksi orkestroiman orkesteripartituurikäsikirjoituksen, ensimmäiset 78 tahtia, puhtaaksikirjoitus partituurina valmistui elokuun 2022 aikana. On syytä korostaa, etten lisännyt Mendelssohnin viimeistelemään materiaaliin nuottiakaan, muuta kuin tahdin 63 osalta, jonka vaisu orkestraatio edellytti voimallisen karaktäärin saavuttamiseksi 1. viulujen kvintin lisäämisen vapailla kielillä a-e (nuottiesimerkki 23).

Nuottiesimerkki 23.

The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. M. Deneke Mendelssohn, b. 5, fol. 105r

Orkestraation pohjaksi, joka valmistui 10. helmikuuta 2023 vain kolmen viikon prosessin tuloksena, laadin osasta partisellin 2–6 nuottiviivastolle. 31-sivuinen, 560-tahtinen ja kestoltaan 15-minuuttinen partiselli valmistui reilun puolentoista kuukauden prosessin tuloksena 30. marraskuuta 2022. Orkestraatiota en tule käsittelemään raportissa muuten kuin partisellin ja referenssiteosten kautta. Tekijänoikeudellisista syistä johtuen partisellia ei sisällytetä kokonaisuudessaan liitteeksi osaksi opinnäytetyötä, vaan siihen viitataan nuottiesimerkkien kautta.

Pidin koko prosessin ajan kirjaa siitä, mitä olin käsikirjoitusmateriaalin puhtaaksikirjoituksen suhteen saavuttanut ja mihin asti osaa olin rakenteellisesti kunakin päivänä edennyt (kuva).

Mendelssohn: Sinfonia nro 6 C-duuri, 1. osan työskentelyprosessi

- Käsikirjoitusmateriaalin vastaanottaminen Oxfordin Bodleian-kirjastosta: 31.5.2022
- Käsikirjoitusmateriaalin puhtaaksikirjoitus (poislukien Mendelssohnin itsensä orkestroima 1. osan esittelyjakso) sekä hahmotelma toisen Andante-osan sivuteemaksi: heinäkuu 2022
- Mendelssohnin orkestroiman 1. osan esittelyjakson puhtaaksikirjoitus (full score): elokuu 2022
- Partisellin aloitus (1. osa): ti 11.10.2022
- Partisellin eteenpäinvieminen esittelyjakson sivuteemaan asti: ma 24.10.2022
- Partiselli, sivuteeman viimeistely ja sitä seuraavan esittelyjakson lopetuksen aloitus, ti 25.10.2022
- Partisellin jatkoa, kehittelyjaksoa eteenpäin (fragmenttiin nro 4 asti), ke 26.10.2022 & to 27.10.2022 (aamupäivä klo 10.30-12.30)
- Partisellin jatkoa (4. fragmentti), to 27.10.2022 - pe 28.10.2022
- Partisellin jatkoa (4. fragmentti), ti 1.11.2022
- Partisellin jatkoa (4. fragmentti), ke 2.11.2022
- Partisellin jatkoa (4. fragmentti), to 3.11.2022
- Partisellin jatkoa (4. fragmentti), pe 4.11.2022
- Partisellin jatkoa (4. fragmentti), su 6.11.2022
- Partisellin jatkoa (4. fragmentin päätös ja 5. aloitus), ma 7.11.2022 & ti 8.11.2022
- Partisellin jatkoa (5. fragmentti) ke 9.11.2022 ja 6. aloitus to 10.11.2022
- Partisellin jatkoa (6. fragmentin päätös), pe 11.11.2022
- Partisellin jatkoa (kehittelyjakson päätös & kertausjakson aloitus), su 13.11.2022
- Partisellin jatkoa: kertausjakson puhtaaksikirjoitusta, to 17.11.2022
- Partisellin jatkoa: kertausjakson puhtaaksikirjoitusta, pe 18.11.2022
- Partisellin jatkoa: kertausjakson puhtaaksikirjoitusta, su 20.11.2022
- Partisellin jatkoa: kertusjaksoa, ma 21.11.2022
- Partisellin jatkoa: kertusjaksoa, ti 22.11.2022
- Partisellin jatkoa, kertusjakson päätös ja koodan aloitus, ke 23.11.2022
- Partisellin jatkoa, koodaa, ma 28.11.2022
- Partisellin jatkoa, koodaa, ti 29.11.2022
- Partisellin jatkoa, koodan ja 1. osan päätös, ke 30.11.2022

Kuva.

Kirjanpito työskentelystä, 31.5.2022 – 30.11.2022

Puhtaaksikirjoitettuja fragmenttikatkelmia on yhteensä kuusi kappaletta, jotka numeroin romanttisen sinfonian avausosan muotorakenteen, sonaattimuodon, mukaiseen järjestykseen (esittely, kehittely ja kertaus). Käsikirjoitusaineiston järjestys, jota puhtaaksikirjoituksessani noudatin, ei sisällä hajanaisuudesta johtuen lainkaan rakenteellisia viittauksia (Todd 2007, 547).

Mutta kuten käsikirjoitusaineiston musiikillinen analyysi edellä osoitti, ovat fragmentit kuitenkin selkeästi yksilöitävissä ja sijoitettavissa mitä todennäköisimmille paikoilleen sonaattimuotoisessa avausosassa vakiintuneiden käytäntöjen mukaisesti. Lopullisessa partisellissa erottelin Mendelssohnin säveltämän musiikin omastani lyhenteillä M. (Mendelssohn) ja H. (Hiltunen) ja tätä noudattavalla nuottifontin koon erottelulla (nuottiesimerkki 24). Harjoituskirjaimet kokonaisuuteen ovat niin ikään lisäyksiäni.

Jotta rekonstruktion lopputulos olisi niin lähellä autenttista kuin mahdollista, kuuntelin projektin aikana Mendelssohnin koko keskeisen sävellystuotannon (katso alun tiivistelmä) sekä harvemmin kuultavia teoksia, mukaan lukien kamari- ja kirkkomusiikkia. Erityisen merkittäviksi osoittautuivat ajallisesti *C-duurisinfonian* läheisyyteen ajoittuvat teokset: keskeisestä tuotannosta *Sinfonia nro 3 a-molli*, Op. 56, lisänimeltään *Skottilainen* (1842), *Kesäyön unelma* -näyttämömusiikki, Op. 61 (1842), *Viulukonsertto nro 2 e-molli*, Op. 64 (1844) sekä *Elias*-oratorio, Op. 70 (1846) mutta myös kesken-eräinen *Kristus*-oratorio, Op. post. 97 (1847), *Pianokonsertot nro 1 g-molli*, Op. 25 (1831) ja *nro 2 d-molli*, Op. 40 (1837), *Hebridit-konserttialkusoitto*, Op. 26 (1832), *Trumpetti-konserttialkusoitto C-duuri* Op. posth. 101 (1826) sekä *Sinfonia nro 1 c-molli*, Op. 11 (1824), *Sinfonia posth. nro 4 A-duuri*, Op. posth. 90, lisänimeltään *Italialainen* (1833) ja *Sinfonia posth. nro 5 d-molli*, Op. posth. 107, lisänimeltään *Uskonpuhdistus* (1832). *Kesäyön unelma* -näyttämömusiikki ja *Sinfoniat nrot 1*, posth. 3 & posth. 4 osoittautuivat referenssiteoksista keskeisimmiksi, niiden merkityksestä tarkemmin tuonempana.

Rekonstruktion kannalta haasteellisimmat täydennettävät jaksot olivat kehittelyjakso sekä transition säveltäminen käsikirjoitusfolioiden 108 ja 108r välille (nuottiesimerkit 1 ja 2), toisin sanoen Mendelssohnin valmiiksi saattaman materiaalin ja fragmentaarisen orkesteripartituurikokonaisuuden liittäminen saumattomasti toisiinsa. Käydessäni käsikirjoitus- ja referenssiaineistoa läpi, päädyin transition sävellys- ja täydennystyössä seuraaviin ratkaisuihin:

Ensimmäiseksi käsikirjoitusfolion 108 tyhjä alue (nuottiesimerkki 1) ei voinut sisältää sitä ympäröivien sivujen tahtimääriin perustuen (11 tahtia edellisellä foliolla 105r (nuottiesimerkki 16B) ja 9 tahtia seuraavalla foliolla 108r (nuottiesimerkki 2)) paljoa musiikillista materiaalia. Näiden perusteella päädyin rekonstruktiossa kuuden tahdin pituiseen kokonaisuuteen, jonka musiikillisesta sisällöstä tarkemmin kolmannessa kohdassa.

Toiseksi Mendelssohnin käsikirjoitusfoliolla 108v (nuottiesimerkki 3) neljänteen tahtiin kirjoittama säestysrytmi kontrabassojen viivastolle, joka esiintyy myös folion 105r toisessa ja kolmannessa sekä kymmenennessä ja yhdennessätoista tahdissa koko orkesterilla (nuottiesimerkki 16B), viittaa mitä todennäköisimmin siihen, että rytmin on

tarkoitus jatkaa melodialinjoja säestävänä poljentona yksiaänisesti koko jousistolla folion 108 (nuottiesimerkki 1) jousistolle kirjoitetusta D-duurisoinnusta lähtien (nuottiesimerkki 24, tahdit 78–88)).

76 (H.)
mf

82 (M.)
VI. I
Cb.

88 (M.)
VI. I
Ob.
(H.)
Vc. Cb. (H.)

93 (M.)
(H.)
Ob.
(M.)

Nuottiesimerkki 24. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 76–97.

Näin ollen Mendelssohnin kontrabassojen viivastolle kirjoittama säestysrytmi toimii koherenttia musiikillista kokonaisuutta ylläpitävänä tekijänä saaden alkunsa Mendelssohnin orkestroimasta jaksosta ja päättyen folion 109r (nuottiesimerkki 4) viidenteen tahtiin, jonka fanfaari aiheesta käynnistyy uusi musiikillinen jakso. Säestysrytmin rekonstruointi

koko jousistolle yksiaänisesti pohjautuu ei ainoastaan oletukseen Mendelssohnin omakätisestä pohjustavasta kirjoitustavasta vaan myös Mendelssohnin *Sinfonian nro 3 a-molli*, Op. 56, neljännessä osassa esiintyvään jousiston pianissimo-sointimattoon sävelillä a-e 1. klarinetin ja 1. fagotin duettoja vasten (nuottiesimerkki 25).

The image displays a musical score for measures 370-381 of Felix Mendelssohn's Symphony No. 3, Op. 56. The score is arranged in a standard orchestral format. The woodwind section includes Flute 1 and 2, Oboe 1 and 2, Clarinet in A (1 and 2), Bassoon (1 and 2), Cor Anglais (1 and 2), Cor Anglais in E-flat (3 and 4), Trumpet in D (1 and 2), and Timpani. The string section includes Violin I and II, Viola, Violoncello (Cello), and Contrabasso (Double Bass). The woodwinds, specifically the Clarinet in A and Bassoon, are the primary focus, playing melodic lines with various dynamics and articulations such as 'espress.', 'cresc.', and accents. The strings provide a harmonic accompaniment, starting with a very piano (*ppp*) dynamic and including 'dim.' markings. The score is in 4/4 time and the key signature has one flat (A minor).

Nuottiesimerkki 25. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 3 a-molli, Op. 56. 1842. 4. osa: Allegro vivacissimo. Tahdit 370–381.

Kolmanneksi kuuden tahdin pituisen rekonstruoidun kokonaisuuden (nuottiesimerkin 24 tahdit 78–83) melodia- ja bassolinjat sekä harmonia muotoutuivat Mendelssohnin viisitahdisen melodian pohjalta (nuottiesimerkin 24 tahdit 84–88). Alun oktaavinousu ja sitä seuraava nelitahdinen kokonaisuus sekä bassolinjan vastaus kolmannesta tahdistä eteenpäin pohjautuvat Mendelssohnin melodian kahteen viimeiseen tahtiin, Fis-dominanttinoonisoinnun septimiltä soinnun sävelin laskeutuvaan fraasiin (nuottiesimerkin 24 tahdit 86–88). Kuusitahdisen katkelman harmonia D, Hm, Em, E, G7 ja C perustuu melodian säveliin, päättyen viimeisissä tahdeissa Fis-dominanttinoonisointuun, joka purkautuu melodian päättyessä H-duurisoinnun sävelille (nuottiesimerkki 24, tahti 88).

1. viulujen ja 1. oboen vuorottelevien fraasien (nuottiesimerkit 3 ja 4) harmonisoinnin täydennystyössä (nuottiesimerkki 27) referenssiteoksena väliäänten osalta toimi Mendelssohnin *Kesäyön unelma* -näyttämömusiikin, Op. 61, toisen numeron klarinettien kuusitahtinen aihe (nuottiesimerkki 26).

L'istesso tempo.

The musical score is for a chamber ensemble. It features six staves: Clarinetto in Bb, Violino I, Violino II, Viola, Violoncello, and Basso. The music is in 3/8 time and B-flat major. The tempo is marked 'L'istesso tempo.' The Clarinetto part begins with a piano (*pp*) dynamic and a pizzicato (*pizz.*) instruction. The Violino I and II parts also start with *pp* and *pizz.* dynamics. The Viola and Violoncello parts enter later with *pp* and *pizz.* dynamics. The Basso part remains silent throughout the excerpt.

Nuottiesimerkki 26. Felix Mendelssohn Bartholdy: *Kesäyön unelma* -näyttämömusiikki, Op. 61. 1842. 2. numero: Resitatiivi. Tahdit 7–12.

98 (M.) *sf* VI. I Ob. (I.) VI. I
Cl. Fag. (H.) (H.)

103 Ob. (I.) Cor. I (C) Ob. I (& VI. II (H.)) VI. I (VI. II (H.))
(M.) *f* Vc. (+ Cor. II (H.)) Vla. (H.)
f *f* *f*
Cb.
(+ Vc. (H.))

Nuottiesimerkki 27. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 98–108.

Ensimmäinen puhtaaksikirjoitettu fragmenttikatkelma sisältää kokonaisuudessaan folioiden 108r–110r musiikillisen materiaalin (nuottiesimerkit 2–6). Päädyin puhtaaksikirjoituksessa jättämään pois sivuteeman kertauksen jälkeisen kymmentahdista, selloille ja kontrabassoille kirjoitetun jakson sen epä johdonmukaisuuden vuoksi (nuottiesimerkit 6 ja 7) ja sävelsin sen paikalle lyhyen kolmitahdista lyyrisen siirtymän suoraan 1. viulun triolirytmiseen nousuun (rekonstruktiossa tahdit 135–137, nuottiesimerkki 28).

129 (Fl. & Cl. (H.))

131 (Fl. Solo (H.))
(dolce) (H.)

136 **F**
M.
VI. I (+ VI. II & Vla. (H.))
f
Cb. (+ Vc. & Fag. (H.))
f

Nuottiesimerkki 28. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Taudit 129–139.

Loppu esittelyjaksosta noudattaa uskollisesti, säveltämäni 7-tahtista transitiota lukuunottamatta (rekonstruktiossa taudit 168–174, nuottiesimerkki 29), Mendelssohnin orkesteripartituuriluonnosta (nuottiesimerkit 1–10). Kaiken kaikkiaan 206 tahtia käsittävä esittelyjakso asettuu pituudeltaan hyvin lähelle Mendelssohnin *sinfoniaita nrot 3-5* sinfonioiden esittelyjaksojen tahtimäärien ollessa seuraavanlaiset: 212 tahtia (nro 3), 209 tahtia (nro 4) ja 199 tahtia (nro 5) (Mendelssohn & Rietz (toim.), Breitkopf & Härtel, 1877).

167 (VI. I (H.)) (VI. II (H.))
 (Cor. I.) (H.) Fag. (I.) (H.)
 (Vc. (H.)) (Vla. (H.))
 p

172 ((VI. I (H.)) p) G (M.)
 (Cor. 1 (F) (H.)) mf
 (Vc. (H.)) ((+Vla.) (H.)) (Vc. & Cb. (H.))
 mf

Nuottiesimerkki 29. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
 Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 167–175.

Harmonisoinnin osalta esittelyjakson jälkipuolisko noudattaa suurimmaksi osaksi Mendelssohnin laatimaa bassolinjaa (vertaa nuottiesimerkit 8–10 sekä 30 ja 31).

144 VI. II (M.) (H.)
 p

148 G
 mf

152 (Fl., Ob., Cl., VI. I & II (H.))
 sf
 [sempre sf] (Cor. & Tr. (H.))
 sf (Fag., Vc. & Cb. (H.))

Nuottiesimerkki 30. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
 Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 144–154.

184

187 Str. (H.)

190 Ww. (H.) Tutti. (H.) col Tutti. (H.)

Nuottiesimerkki 31. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 184–194.

Sen sijaan esittelyjakson päätöksen bassolinja ja harmonisointi, jotka toistuvat myös koodassa ja joista Mendelssohn ei ollut luonostellut muuta kuin melodialinjan (nuottiesimerkki 17), muistuttaa kromaattisuudessaan *Sinfonian* posth. nro 4 A-duuri, Op. posth. 90, ensimmäisen osan koodan tahteja 551–555 (nuottiesimerkit 32 ja 33).

195

200

H
Fl. Cl. (H.)
pp
(M.)
Vl. I (H.)
p
(Timp. muta C in C#) (H.)

Nuottiesimerkki 32. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 195–207.

The image shows a page of a musical score for Felix Mendelssohn Bartholdy's Symphony No. 4, Op. 90, movement 1, measures 547-556. The score is in 3/8 time and D major. It features woodwinds (Flute, Oboe, Clarinet, Bassoon), brass (Cor Anglais, Trumpet), percussion (Timpani), and strings (Violin I & II, Viola, Violoncello, Contrabasso). Dynamics include piano (p), fortissimo (sf), and fortissimo piano (fp). The score is written for a full orchestra.

Nuottiesimerkki 33. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia posth. nro 4 A-duuri, Op. posth. 90. 1833. 1. osa: Allegro vivace. Tahdit 547–556.

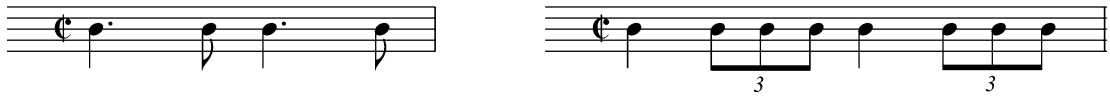
Kehittelyjakson alusta (nuottiesimerkin 32 harjoituskirjaimesta H eteenpäin) Mendelssohn ei ollut luonnostellut muuta kuin ensimmäiset 14 tahtia (nuottiesimerkki 18).

Seuraavaan Mendelssohnin fragmenttiin asti (nuottiesimerkki 18), minkä rakenteellisesti sijoitin rekonstruktiossa kehittelyjakson puoliväliin, materiaali oli säveltäen täydennettävä ilman Mendelssohnin näkyville kirjoittamaa luonnosmateriaalia.

Hyödynsin kehittelyjakson täydennystyössä jo esittelyjakson olemassaolevaa materiaalia, josta yksityiskohtaisemmin edempänä. Nuottiesimerkin 19 fragmentin sijoittamista kehittelyjakson puoliväliin tukivat seuraavat, sonaattimuodon mukaiset rakenteelliset seikat:

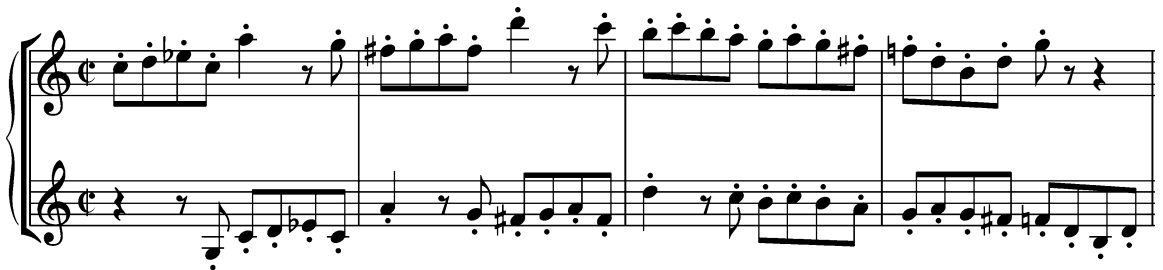
1. Esittelyjaksossa vastaavat kolmitahtiset aiheimat tersseissä oboeilla (nuottiesimerkit 2 ja 3) sijoittuvat lähelle esittelyjakson sivuteemaa (nuottiesimerkit 5 ja 6), minkä johdosta ne esiintyvät rakenteellisesti jakson puolivälissä, myös kertausjaksossa. Sijoittamalla nuottiesimerkin 19 kehittelyjakson puoliväliin, sijoittuu se täten, myös koodan huomioiden, ensimmäisen osan puoliväliin. Tämä yhtenäistää kokonaisuuden symmetrisesti lujaksi koherentiksi kokonaisuudeksi.
2. Nuottiesimerkissä 19 esiintyvä ostinatotriolipoljento on varioitu muoto esittelyjakson pisteellisestä rytmistä (nuottiesimerkki 34), mikä puoltaa kohdan yksi oletusta fragmentin paikasta kehittelyjakson puolivälissä. Rekonstruktiossani

triolipoljento on rakennettu myös kehittelyjakson koherenttia kokonaisuutta ylläpitäväksi aihehmäksi sen johdattaessa musiikin takaisin kertausjaksoon.

Nuottiesimerkki 34. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Esittelyjakson pisteellinen rytmii ja sen varioitu triolisisältöinen muoto kehittelyjaksossa (nuottiesimerkit 3 ja 19).

Jatkoin kehittelyjakson alun Mendelssohnin kaksiäänisiä, mitä todennäköisimmin viuluille tarkoitettuja, imitoivia motiiveja (nuottiesimerkki 17) *Kesäyön unelma* -näyttämömusiikin, Op. 61, resitatiivin mukaisesti (nuottiesimerkit 35 ja 36).

Nuottiesimerkki 35. Felix Mendelssohn Bartholdy: *Kesäyön unelma* -näyttämömusiikki, Op. 61. 1842. 6. numero: Resitatiivi. Tahdit 68–72.

Nuottiesimerkki 36. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 208–223.

Viulujen vuorottelevat, imitoivat ja tulevaa valmistelevat motiivit, toistuvat vielä moduloituina aluksi Fis-duurissa ja sitten Es-duurissa. Kehittelyjakson alkuun verrattuna modulaatiot tapahtuvat täten yhtä kokosävelaskelta korkeammalta. Transitiota seuraava kokonaisuus rakentuu sinfonian alun motiiveista (nuottiesimerkki 37).

240 (VL I (H.))
 (VL II (H.))

This system shows the first two staves of the musical score. The top staff is for Violin I (VL I (H.)) and the bottom staff is for Violin II (VL II (H.)). Both staves contain a melodic line with eighth and sixteenth notes, starting with a half rest in the first measure. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

244 (VL I (H.)) (VL I & II (H.))
 (Ww. (H.))
 (VL II (H.)) (Cor. 2 (H.))
 (Timp. tr (& Fag. (a 2) Es ♭ 7 (H.)) (Timp. muta Es in D (H.))
 (Vc., Cb. & Fag. (H.))

This system contains five staves. The top staff is for Violin I (VL I (H.)) and Violin II (VL II (H.)). The second staff is for Woodwinds (Ww. (H.)). The third staff is for Violin II (VL II (H.)) and Cor 2 (H.). The fourth staff is for Timpani (Timp. tr (& Fag. (a 2) Es ♭ 7 (H.)) and Timpani (Timp. muta Es in D (H.)). The fifth staff is for Violoncello, Contrabasso, and Bassoon (Vc., Cb. & Fag. (H.)). The score includes dynamic markings such as *pp* and *p*.

249

This system contains four staves. The top staff is for Violin I (VL I (H.)). The second staff is for Violin II (VL II (H.)). The third staff is for Violoncello, Contrabasso, and Bassoon (Vc., Cb. & Fag. (H.)). The bottom staff is for the Bass line. The score includes dynamic markings such as *pp*.

Nuottiesimerkki 37. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.

Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 240–252.

Pianissimo-dynamiikan puitteissa tapahtuvat kahdeksasosanuottijuoksutukset tahdista 247 eteenpäin, jotka orkestroinnissa jaoin 1. ja 2. viuluille div. a 2 (nuottiesimerkki 37), muistuttavat kepeydessään *Kesäyön unelma* -alkusoiton, Op. 21, vastaavia (nuottiesimerkki 38).

Nuottiesimerkki 38. Felix Mendelssohn Bartholdy: *Kesäyön unelma* -alkusoitto, Op. 21. 1826. Tahdit 8–11.

Koko- ja puolinuotilliset, kaarin sidotut soinnut orkestroin puupuhaltimille sinfonian alun mukaisesti (nuottiesimerkki 37 tahdista 246 eteenpäin ja nuottiesimerkki 39, vertaa nuottiesimerkki 12). Bassolinja (nuottiesimerkki 37 tahdista 248 eteenpäin ja nuottiesimerkki 40 tahdit 265–272) perustuu Mendelssohnin esittelyjakson vastaavaan (nuottiesimerkki 9). Kepeitä jaksoja kontrastoimaan laadin tahdit 247–283 käsittävään kokonaisuuteen lyyriset kahdeksantahtiset legato-taitteet, jotka pohjautuvat sinfonian pääteemaan (nuottiesimerkit 39 ja 40).

Nuottiesimerkki 39. Felix Mendelssohn Bartholdy: *Sinfonia nro 6 C-duuri*. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 256–260.

Lyyristen taitteiden bassolinjat (nuottiesimerkit 38 ja 39) pohjautuvat Mendelssohnin esittelyjaksoon, kontrabassojen viivastolle kirjoittamaan pisteelliseen rytmiin (nuottiesimerkki 3).

261

pp

p

pp

pp

pp

(Vc., Cb. & Fag. (H.))

p

266

pp

p

271

pp

p

p

(Vla. & Vc. (H.))

pp

(Cor. (H.))

pp

Nuottiesimerkki 40. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 261–276.

Lyhyt, nuottiesimerkin 18 fragmentin triolipoljennon ennakoidusti sisältävä kolmitahtinen transitio (nuottiesimerkki 41 harjoituskirjaimesta J eteenpäin tahdit 281–283) johdattaa musiikin lyyrisestä taitteesta kehittelyjakson jälkimmäiseen kokonaisuuteen, joka käsittää tahdit 284–377. Tämän rinnalla transitio sisältää asteikkonousut A-duurin toonikalta a ja dominantilta e A-duurisoinnun septimille (tahdissa 283), muistuttaen esitelyjakson jousiston asteikkonousuja (nuottiesimerkit 6 ja 7 sekä 14). Transitio päättyy D-duurisoinnun sekstikäännökselle jatkuen tämän jälkeen Mendelssohnin fragmentin mukaisesti (vertaa nuottiesimerkki 41 ja nuottiesimerkki 19).

The image displays a musical score for a fragment of Felix Mendelssohn's Symphony No. 6, Op. 68, measures 277-283. The score is written for a full orchestra and is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The music is characterized by triplet patterns and dynamic markings such as *mf*, *f*, and *cresc.* A large 'J' is placed above the first staff at measure 277. The score includes staves for Violins I & II, Violas & Cellos, Horns, Flutes, Clarinets & Bassoons, and Oboes. The music is characterized by triplet patterns and dynamic markings such as *mf*, *f*, and *cresc.*

Nuottiesimerkki 41. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 277–292.

Jotta transitio ja sitä seuraava musiikillinen kokonaisuus (tahdit 284–315) olisi yhtenäinen, lisäsin Mendelssohnin triolipoljennon rinnalle tahdista 284 eteenpäin myös hänen esittelyjaksoon kirjoittamansa pisteellisen rytmin, jolloin molemmat esiintyvät, kokonaisuuden dramaattista intensiteettiä ylläpitävästi, samanaikaisesti (vertaa nuottiesimerkki 34 ja 41).

Nuottiesimerkkien 18 ja 19 fragmentit yhdistin toisiinsa oboiden kolmitahtisista aiheilmista (nuottiesimerkit 2 ja 3) johdetulla, säveltämälläni melodiakokonaisuudella. Jatkoisin myös Mendelssohnin triolipoljentoa koko transition ajan aina nuottiesimerkin 20 fragmentin alkuun asti (nuottiesimerkki 42).

The image shows a musical score for Felix Mendelssohn's Symphony No. 6, measures 308-320. The score is in C major and 3/4 time. It features a flute (Fl. a 2 (H.)), violin I (VI. 1 (H.)), and a piano accompaniment with triplets. A large 'K' is placed above measure 314. The score includes dynamics like 'f' and 'mf' and various articulations.

Nuottiesimerkki 42. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 308–320.

Rekonstruktiossa selloille orkestroimaani, Mendelssohnin bassoviivastolle kirjoittamaa melodiakokonaisuutta jatkoin diskanttiviivastolle vastamelodially (nuottiesimerkki 42 tahdistä 315 eteenpäin). Vastamelodia (nuottiesimerkin 42 toisen systeemin ylin viivasto harjoituskirjaimesta K eteenpäin) on muokkaamaton transponointi ja täydennys Mendelssohnin kirjoittamasta, nuottiesimerkin 20 fragmentin puutteellisesta vastäänihahmotelmasta (vertaa nuottiesimerkki 42 ja nuottiesimerkin 20 ensimmäisen systeemin kaksi viimeistä tahtia). Triolirytmien esiintyminen melodiakokonaisuudessa sointuvaihdosten yhteyksissä timpanilla, edeltävän triolipoljennon karakterisena jatkeena, on nuottiesimerkkien 19 ja 20 fragmenttien yhdistymistä vahvistava ja ylläpitävä tekijä.

Imitoivaa melodiakokonaisuutta seuraavan lyyrisen taitteen täydennetyin melodian orkestroin klarineteille Mendelssohnin *Hebridit-konsertti*alkusoiton, Op. 26, klarinettien soolonjakson inspiroimana. Timpanin triolipoljento g-sävelellä, (nuottiesimerkki 43 tahdistä 348 eteenpäin), yhdistää taitteen edeltävään jaksoon ja valmistaa kokonaisuutta kohti kehittelyjakson lopetusta (nuottiesimerkit 43 ja 44).

339 (M.)

(H.)

343 (H.)

348

(Timp. (H.))

p

Nuottiesimerkki 43. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 339–351.

206

Clarinetto in A
1 [pp]
2 p

Corno in D
1
2 pp

Violino
I pp
II pp

Viola pp

Violoncello pp

Contrabbasso pp

p *p* *dolce* *dolce*

Nuottiesimerkki 44. Felix Mendelssohn Bartholdy: Hebridit-konserttialkusoitto, Op. 26. 1832. Tahdit 206–212.

Transitio kehittelyjaksosta kertausjaksoon tapahtuu sinfonian päätteeman päätöstahdeista johdetulla dominanttiseptimisoinnun sävelin laskeutuvalla kolmitahtisella aiheella triolipoljennon ja g-urkupisteen saattelemana (tahdit 375–377). Transition referenssinä oli Mendelssohnin *Sinfonian* posth. nro 4 A-duuri, ensimmäisen osan transitio kehittelyjaksosta kertausjaksoon (nuottiesimerkit 45 ja 46).

373

(Tr. (H.))
cresc.

Cor. 1. (F)

(Timp. (H.))
3 3 3 3

mf *mf* *mf* *mf* *mf* *mf* *mf* *mf*

Nuottiesimerkki 45. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 373–377.

Nuottiesimerkki 46. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia posth. nro 4 A-duuri, Op. posth. 90. 1833. 1. osa: Allegro vivace. Tahdit 359–369.

Kehittelyjakso on tahtimäärällisesti, yhdentoista tahdin erotuksella, hyvin lähellä *Sinfonian* posth. nro 4 A-duuri, Op. posth. 90, kehittelyjaksoa: 160 tahtia (nro 4) ja 171 tahtia.

Transition kahdeksasosanuotein liikkuva säestyskuvio (nuottiesimerkin 45 kaksi ensimmäistä tahtia), jonka orkestroin 2. viuluille ja joka esiintyy juuri transitiota ennen tahteissa 348–355 orkestroituna laajennettuna koko jousistolle, selloja ja kontrabassoja lukuunottamatta, pohjautuu samankaltaisuudessaan Mendelssohnin *Trumpetti-konsertti-alkusoittoon* C-duuri, Op. posth. 101 (nuottiesimerkki 47).

Musical score for Nuottiesimerkki 47, Felix Mendelssohn Bartholdy: Trumpetti-konserttialkusoitto C-duuri, Op. posth. 101. 1826. Tahdit 147–154. The score is arranged in two systems. The first system includes woodwinds: Flute 1 and 2, Oboe 2, Clarinet in C 1 and 2, and Bassoon 1 and 2. The second system includes strings: Violin 1 and 2, Viola, Violoncello, and Contrabasso. The woodwinds play sustained notes with dynamic markings *p* and *pp*. The strings play a rhythmic pattern of eighth notes, also marked *pp*.

Nuottiesimerkki 47. Felix Mendelssohn Bartholdy: Trumpetti-konserttialkusoitto C-duuri, Op. posth. 101. 1826. Tahdit 147–154.

Sinfonian kertausjakso on identtinen esittelyjakson kanssa, mukaan lukien Mendelssohnin valmiiksi orkestroima jakso, joskin jätin siitä pois jousiston triolinousuja seuranneen fortissimo-taitteen. Sen sijaan moduloin esittelyjakson a-mollisoinnun vähennytyksi fis-molliseptimisoinnuksi ja sen G-duurisoinnuksi, C-duurin dominantiksi. Näin pääsin jatkamaan pääsävellajissa fortissimotaitetta seuraavaa lyyristä transitiota (nuottiesimerkki 48).

Musical score for Nuottiesimerkki 48, Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 436–445. The score is arranged in two systems. The first system includes piano and woodwinds: Piano (Tutti), Timp. (H.), Cor. (H.), Ob. (a2) & VI. I (H.), and Vla. & Vc. (H.). The piano part features a rhythmic pattern of eighth notes with dynamic markings *ff* and *p*. The woodwinds play sustained notes. The second system shows the piano part continuing with a *mf* dynamic marking.

Nuottiesimerkki 48. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 436–445.

Leikkausratkaisuni oli myös rakenteellinen: jättämällä fortissimotaitteen uudelleensävelletysti vasta osan koodaksi ja lopetuksiksi, säilyttää kertausjakson intensiteetti näin paremmin virtaavan luonteensa ja noudattaa myös uskollisemmin käsikirjoitusaineiston dynaamisia ekstroversio-introversio -vastakkainasetteluita. Ennen koodaa sävelsin, sivuteeman päätyttyä, sitä valmisteleavan 16-tahtisen transition, jonka perustin esittelyjakson motiiveihin, sekä jatkoin, kokonaisuutta yhtenäistämään, kahdeksas-osanuotein virtaavaa säestyslinjaa aina koodan alkuun asti (nuottiesimerkki 49).

The image shows a musical score for Felix Mendelssohn Bartholdy's Symphony No. 6, C major, measures 495-506. The score is in piano (P) and features a 16-measure transition. It includes dynamics like 'sempre p' and 'cresc.', and a woodwind part for Flute (H.).

Nuottiesimerkki 49. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846. Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Tahdit 495–506.

49-tahtinen kooda, Più animato [Eloisammin (Piipponen, 2021)], on kauttaaltaan säveltämäni, joskin se pohjautuu kaikkien Mendelssohnin aiheisiin. Jo käsikirjoitusaineiston puhtaaksikirjoitusvaiheessa heinäkuussa 2022 oli selvää, että tulisin säveltämään ensimmäisen osan rekonstruktion päätökseksi koodan, ja vielä niin, että se tulisi olemaan kauttaaltaan fortissimossa. Ratkaisuni perustui seuraaviin, sinfonian käsikirjoitusaineistosta sekä musiikillishistoriallisista faktatiedoista ja niihin pohjautuvista oletuksista lähtökohtansa ammentaviin, seikkoihin:

1. Musiikin herooinen luonne, niin valmiiksi orkestroituna kuin luonnosmateriaalina, antaa selkeästi aiheen olettaa Mendelssohnin luonnostelleen *kuudennesta C-duurisiinfontiastaan* Suurta Sinfoniaa Schubertin yhdeksännen, *Suuren C-duurisiinfontian* (1825–28), tavoin (Todd 2007, 550). Mendelssohn tunsin sinfonian hyvin, olihan hän johtanut kantaesityksen 21. maaliskuuta 1839 Leipzigissa Gewandhaus-orkesterin kanssa (Todd 2007, 554), orkesterin, jonka viidentenä taiteellisena johtaja hän toimi vain 26-vuotiaasta vuodesta 1835 aina kuolemaansa asti vuoteen 1847 (Gewandhausorchester Leipzig & Classic FM). Toddin mukaan Schubertin *Suureen C-duurisiinfontiaan* vaikuttavat selkeästi viittavan, musiikin sankarillisen karaktäärin ohella, myös oboeiden kolmitahtiset terssiaihelmat aluksi duurissa ja sitten rinnakkaisessa mollissa (nuottiesimerkit 2 ja 3) (Todd 2007, 555).
2. Mendelssohnin valmiiksi orkestroima pitkä 40-tahtinen fortissimojakso esittelyjakson alussa (tahdit 38–78), joka esiintyy hieman lyhennettynä kertausjaksossa, sekä esittelyjakson loppuun sijoitettu fragmentti foliolla 113r (nuottiesimerkki 17), joka käsittää kaksi laajahkoa (karaktääristä) forte-jaksoa, ensimmäinen 11 tahtia ja toinen 15 tahtia, puoltaa musiikillisesti ja rakenteellisesti dynamiikaltaan voimakasta koodaa.

Kooda käynnistyy vaskisoittimien pääteemasta johdetuilla fanfaari aiheella, joita seuraavat vähennetty e-molliseptimisointu ja vähennetty fis-molliseptimisointu. Sointujen triolisäestys pohjautuu Mendelssohnin valmiiksi orkestroiman jakson fortissimojakson vastaavaan, minkä johdosta ne on myös orkestroitu Mendelssohnin orkestraatiota noudattaen jousille (nuottiesimerkki 50).

Q
[Più animato]. (♩ = ca. 90)

511 (Cor. (2.) & Tr. (H.)) (+ Cor. (1.))

515 (Cor. & Tr. (H.))

ff

ff

ff

ff

Nuottiesimerkki 50. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
 Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Tahdit 511–518.

Temponmuutos koodassa (Più animato) pohjautui Mendelssohnin *Sinfonian* posth. nro 4
A-duuri, ensimmäisen osan vastaavaan (nuottiesimerkki 51).

Piu animato poco a poco.

Piu animato poco a poco.

Nuottiesimerkki 51. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia posth. nro 4 A-duuri, Op. posth. 90. 1833. 1. osa: Allegro vivace. Tahdit 494–504.

Mendelssohnin luonnosteleva fanfaariaiheinen melodia dominanttisävelläjissa foliolla 113r (G-duurissa, nuottiesimerkki 17, kolmannen systeemin neljännestä tahdistä eteenpäin), jonka sijoitin esittelyjakson loppuun, soi nyt koodassa pääsävelläjissa, C-duurissa, soinnutukseltaan ja soinnilliselta asultaan laajennettuna (nuottiesimerkki 52).

Nuottiesimerkki 52. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 519–527.

Tätä seuraava nelitahtinen asteikkonousu kromaattisesti laskevalla bassolinjalla (alkaen nuottiesimerkin 52 toisen systeemin viimeisestä tahdistä) perustui Mendelssohnin *Sinfonian nro 1 c-molli*, Op. 11, finaalin koodan vastineeseen (nuottiesimerkit 53 ja 54).

Nuottiesimerkki 53. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 6 C-duuri. 1842–1846.
Rekonstruktio: Luukas Hiltunen. 2022. Partiselli. Tahdit 528–532.

Nuottiesimerkki 54. Felix Mendelssohn Bartholdy: Sinfonia nro 1 c-molli, Op. 11. 1824.
4. osa: Allegro con fuoco – Più stretto. Tahdit 268–273.

Tahdista 531 alkava urkupiste g-sävelellä, C-duurin dominantilla (nuottiesimerkki 53 neljännessä tahdista eteenpäin), jatkuu pääteemasta johdettujen fanfaari aiheitten alla lähes keskeytyksettä kahdeksantoista tahdin ajan, aina osan päättävään 11-tahtiseen C-duurisointuun asti. Näin ollen kooda voidaan käsittää, ensimmäistä kahtakymmentä tahtia lukuunottamatta, yhdeksi suureksi 29-tahtiseksi V–I -kadenssiksi, joka päättää osan johdonmukaisesti juhlallisesti.

Alla rekonstruktion tahtimäärällinen rakenteellinen suhde Mendelssohnin valmiiden sinfonioiden avausosiin. Erittelystä olen tarkoituksella jättänyt pois Mendelssohnin *Sinfonian* posth. nro 2 *B-duuri*, Op. posth. 52 (1840), postuumilta lisänimeltään *Ylistyslaulu*, avausosan, sillä teos ei noudata, solisti- ja kuoro-osuuksineen sekä osien vaihtelevien pituuksien suhteen, romantiikan ajan sinfonioiden vakiintunutta käytäntöä. Toddin mukaan sinfonian sijaan teoksesta olisi käytettävä nimitystä sinfoninen kantaatti (Todd 2007, 537).

TEOS	ESITTELY	KEHITTELY	KERTAUS	YHTEENSÄ
Sinfonia nro 1 c-molli, Op. 11	165	84	238 (sisältää koodan)	487
Sinfonia nro 3 a-molli, Op. 56, Skot- tilainen	212	121	189	522
Sinfonia posth. nro 4 A-duuri, Op. posth. 90, Italialainen	209	160	217 (sisältää koodan)	586
Sinfonia posth. nro 5 d-molli, Op. posth. 107, Uskonpuhdis- tus	199	162	163	524
Sinfonia nro 6 C-duuri	206	171	183 (sisältää koodan)	560

Lopuksi on todettava, että vaikka *Sinfonian nro 6 C-duuri* fragmentaarinen käsikirjoitusmateriaali esiintyy Mendelssohnin teosten kokonaisluettelossa numerolla MWV N 19, en sisällyttänyt puristisista syistä numeroa rekonstruktioon (Wehner 2009).

POHDINTA

Kuten historiallisessa taustoituksessa toin esille, *kuudennen C-duurisinfonian* ensimmäisen osan käsikirjoitusaineisto on paikoitellen hyvinkin pitkälle vietyä, mikä puoltaa oletusta siitä, että Mendelssohnin tarkoituksena oli säveltää teos valmiiksi, jos hän vain olisi elänyt muutaman vuoden pidempään. (Todd 2007, 505). Koska Mendelssohn ei luonnostellut sinfoniaa toista osaa pidemmälle, ovat yritykset kolmannen ja neljännen osan lisäämiseksi, täysimittaisen romanttisen sinfonian saavuttamiseksi, mielestäni perusteettomia ja vain vahingollisia.

Hetken heinäkuussa 2022, jolloin kuuntelin puhtaaksikirjoitettuja käsikirjoituskatkelmia ensimmäistä kertaa, tulen muistamaan aina: lukuun ottamatta Toddia ja kenties muutamia muita säveltäjän elämään ja sävellystuotantoon perehtyneitä tutkijoita, jotka olivat mahdollisesti tapailleet tutkimustöidensä yhteydessä käsikirjoitusaineiston melodiakatkelmia pianolla, musiikki oli soinut aiemmin, mitä todennäköisimmin, ainoastaan Mendelssohnin itsensä mielessä ja todennäköisesti myös pianolla lähes 180 vuotta sitten. Säveltäjän kirjeenvaihtoon perehtyminen ja käsikirjoitusaineiston analysointi yksityiskohdaisesti toi Mendelssohnin sekä muusikkona että ihmisenä niin liki, että huomasin hänestä keskustellessani puhuvani ajoittain tuttavallisesti Felixistä. Kohtasin henkilön, joka oli luonteeltaan ystävällinen ja lempeä, empaattinen, kohtelias, monipuolisesti sivistynyt sekä töilleen ja perhe-elämälle omistautunut mutta myös herkkä ja syvästi tunteva, lyhyesti kaikin puolin miellyttävä. Näin Mendelssohnia ovat kuvailleet myös aikalaiset, muun muassa kuningatar Victoria (Project Gutenberg 2017).

Sinfonian rekonstruktioprojekti on saavuttanut ensimmäisen osan valmistumisen myötä vasta ensimmäisen välivaiheensa. Työ jatkuu toisen Andante-osan täydentämisellä, Mendelssohnin käsikirjoitusluonnokseen pohjautuen, ensimmäisen osan tavoin niin, että projekti on aikataulutettu päätettäväksi vuoden 2023 loppuun mennessä. Tämän jälkeen vajaan 25-minuuttisen kaksiosaisen sinfonian nuottimateriaali, partituuri ja orkesterimuusikoiden stemmamateriaali, viimeistellään vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla tapahtuvaa kustantamista varten. Kustantaja tulee olemaan Universal Edition Wienissä, jonka säveltäjä olen ollut maaliskuusta 2021 lähtien (Universal Edition 2023). Kiitän jo

nyt mitä lämpimimminkin Oxfordin yliopiston Bodleian-kirjaston henkilökuntaa yhteistyöstä rekonstruktion ja samalla koko projektin mahdollistumiseksi.

LÄHTEET

Barzun, J. 2006. Hector Berlioz - Biography. Britannica. Verkkosivu. Viitattu 21.4.2023. <https://www.britannica.com/biography/Hector-Berlioz>

BBC Music Magazine. 2021. Why was Mendelssohn's statue in Leipzig torn down in 1936? Verkkosivu. Viitattu 9.3.2023. <https://www.classical-music.com/composers/why-was-mendelssohns-statue-in-leipzig-torn-down-in-1936/>

Bodleian Libraries. 2021. Collection: The M. Deneke Mendelssohn Collection. Overview. Verkkosivu. Viitattu 27.4.2023. <https://archives.bodleian.ox.ac.uk/repositories/2/resources/7530>

Bryner, J. 2020. 1st known case of coronavirus traced back to November in China. Live Science. Verkkosivu. Viitattu 9.3.2023. <https://www.livescience.com/first-case-coronavirus-found.html>

Bärenreiter. 2016. Mendelssohn Bartholdy, Felix: Concerto for Piano and Orchestra in E minor, reconstructed and completed by R. Larry Todd. Verkkosivu. Viitattu 25.4.2023. <https://www.baerenreiter.com/en/shop/product/details/BA9081/> W

Classic FM. Mendelssohn: 15 facts about the great composer – At the Leipzig Gewandhaus. Verkkosivu. Viitattu 20.4.2023. <https://www.classicfm.com/composers/mendelssohn/guides/facts/gewandhaus-10/>

Cooper, B. 1988. Symphony No. 10 (first movement) realized and completed by Dr. Barry Cooper. Kalifornia, Yhdysvallat: MCA Records, Inc. 1988. CD-levy.

Cowie, C. 2021. Franz Schubert's sketches to his Symphony in E – Transcription at modern notation. Kanada, Pohjois-Amerikka: International Music Score Library Project. Pdf-tiedosto. Viitattu 26.4.2023. [https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/5/54/IMSLP721296-PMLP959563-Franz_Schubert_D_729_\(1821\),_Symphony_in_E_major_\(transcription\).pdf](https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/5/54/IMSLP721296-PMLP959563-Franz_Schubert_D_729_(1821),_Symphony_in_E_major_(transcription).pdf)

Finto. Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Metatietosanasto. Verkkosivu. Viitattu 21.3.2023. <https://finto.fi/mts/fi/page/m2025>

Geni. 2022. Online Family Tree. People: Marie Pauline Helene Benecke (Mendelssohn Bartholdy). Verkkosivu. Viitattu 26.4.2023. <https://www.geni.com/people/Marie-Benecke/6000000008447207766>

Gewandhausorchester Leipzig. History – The Gewandhausorchester: from town band to institution of international renown. Verkkosivu. Viitattu 20.4.2023. <https://www.gewandhausorchester.de/en/orchester/history/>

Gilio, H. Kuvantamispalvelut. 2022. The Weston Library. Bodleian Libraries Oxford. Sähköpostiviesti 31.5.2022.

Hamilton-Paterson, J. 2017. Beethoven's Eroica: The First Great Romantic Symphony. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Hachette UK. 2017. E-kirja, Apple Books.

Helsingin kaupunginorkesteri. Opi kuuntelemaan klassista! Sonaattimuoto. Verkkosivu. Viitattu 23.4.2023. <https://helsinginkaupunginorkesteri.fi/fi/content/sonaattimuoto>

Helsingin kaupunginorkesteri. Orkesteri – pieni kylä: Sinfoniaorkesteri. Verkkosivu. Viitattu 20.3.2023. <https://helsinginkaupunginorkesteri.fi/fi/orkesteri-pieni-kyla>

Henken, J. About this Piece: Felix Mendelssohn: String Quartet No. 6 in F minor, Op. 80. LA Phil. Verkkosivusto. Viitattu 25.4.2023. <https://www.laphil.com/musicdb/pieces/4883/string-quartet-no-6-in-f-minor-op-80>

Hertrich, E. 2000. Preface. Felix Mendelssohn Bartholdy: String Quartet No. 6 in F minor, Op. 80. München, Saksa: Henle Verlag. 2000. Esipuheen verkkoversio. Pdf-tiedosto. <https://www.henle.de/media/foreword/0678.pdf>

Holmes, M. 2021. The M. Deneke-Mendelssohn Collection. Oxford, Yhdistynyt kuningaskunta: The Oxford University, The Bodleian Library, Archives and Manuscripts at the Bodleian Library. Bodleian Libraries blog. Verkkosivusto. Viitattu 25.4.2023. <http://blogs.bodleian.ox.ac.uk/archivesandmanuscripts/tag/felix-mendelssohn/>

Internet Archive. 2019. MS 586 - Sinfonia / Franz Schubert [Uploaded by Royal College of Music, London]. Verkkosivu. Viitattu 24.4.2023. <https://archive.org/details/ms586schubertunfinishedsymimages/mode/2up>

Jacobson, B. 2013. Music Theory: Sonata Form. Britannica. Verkkosivu. Viitattu 23.4.2023. <https://www.britannica.com/art/sonata-form>

Kansalliskirjasto. 2006. Kirjapainon kehitys. Verkkosivu. Viitattu 17.3.2023. https://extra.kansalliskirjasto.fi/verkkonayttelyt/kihtovakirja/subp_kehitys1400_2.html

Libin, L. 1998. Symphony. Britannica. Verkkosivu. Viitattu 21.4.2023. <https://www.britannica.com/art/symphony-music>

Lockspeiser, E. 1998. Felix Mendelssohn - Biography. Britannica. Verkkosivu. Viitattu 21.4.2023. <https://www.britannica.com/biography/Felix-Mendelssohn>

Mendelssohn, F. Complete Symphonies Vol. 2. Philips CD nro 4560742, 1997.

- Mendelssohn, F. Concerto No. 1 for Piano and Orchestra in G minor, Op. 25. 1831. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Edition Eulenburg Ltd. Nr. 795. 1979. Alberti, Max (toim.). Nuotti.
- Mendelssohn, F. Concerto No. 2 for Piano and Orchestra in D minor, Op. 40. 1837. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Edition Eulenburg Ltd. Nr. 1267. 1981. Alberti, Max (toim.). Nuotti.
- Mendelssohn, F. Elias, Op. 70. 1847. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel. 1875. Plate M.B. 86. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Elijah in Full Score. 1995. New York, Yhdysvallat: Dover Publications, Inc.]. Nuotti.
- Mendelssohn, F. The Hebrides Overture (Fingal's Cave), Op. 26. 1832. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel. 1874. Plate M.B. 8. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Major Orchestral Works. 1975. New York, Yhdysvallat: Dover Publications, Inc.]. Nuotti.
- Mendelssohn, F. A Midsummer Night's Dream (complete), Op. 21 & 61. 1826 & 1842. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel, 1874–1882. Plate M.B. 117. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Major Orchestral Works in Full Score. 1975. New York, Yhdysvallat: Dover Publications, Inc.]. Nuotti.
- Mendelssohn, F. Ruy Blas Overture, Op. post. 95. 1839. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Edition Eulenburg Ltd. Nr. 611. 1979. Nuotti.
- Mendelssohn, F. Symphony No. 1 in C minor, Op. 11. 1824. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Edition Eulenburg Ltd. Nr. 576. 1980/2017. Fiske, Roger (toim.), Alberti Max (esipuhe). Nuotti.
- Mendelssohn, F. Symphony No. 3 in A minor, Op. 56. 1842. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel. 1877. Plate M.B. 3. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Major Orchestral Works. 1975. New York, Yhdysvallat: Dover Publications, Inc.]. Nuotti.
- Mendelssohn, F. Symphony No. 4 in A major, Op. post. 90. 1834. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel. 1877. Plate M.B. 4. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Major Orchestral Works. 1975. New York, Yhdysvallat: Dover Publications, Inc.]. Nuotti.
- Mendelssohn, F. Symphony No. 5 in D minor, Op. post. 107. 1832. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel, 1877. Plate M.B. 5. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Symphonies Nos. 3, 4 and 5 in Full Score. 2007. New York, Yhdysvallat: Dover Publications, Inc.]. Nuotti.
- Mendelssohn, F. Trumpet Overture, Op. post. 101. 1833. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel. 1875. Plate M.B. 15. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Overture in C "Trumpet Overture Op. 101. München, Saksa: Musikproduktion Hoeflich. SKU: 1171]. Nuotti.

Mendelssohn, F. Violin Concerto (No. 2) in E minor, Op. 64. 1844. Leipzig, Saksa: Breitkopf & Härtel. 1874–82. Plate M.B. 18. Rietz, Julius (toim.) [Uusintapainos: Great Romantic Violin Concertos in Full Score. 1985. New York, Yhdysvallat: Dover Publications, Inc.]. Nuotti.

Musiikintekijät. Sovittamisen terminologiaa. Verkkosivu. Viitattu 21.3.2023. <https://musiikintekijat.fi/neuvonta/sovittaminen/sovittamisen-terminologiaa/>

Newbould, B. 1992. Schubert and the Symphony: A New Perspective. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Toccata Press. 1992. Kirja.

Newbould, B. 1997. Symphony No. 10 and other unfinished symphonies. Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta: Hyperion Records Limited. CDA67000. 1997. Cd-levy.

Newbould, B. 2020. Discography: Schubert realisations/completions. Verkkosivu. Viitattu 24.4.2023. <http://www.briannewbould.co.uk/html/discography.php>

Piipponen, H. 2021. Musiikkisanasto. Verkkosivu. Viitattu 18.3.2023. <https://hilikka-piipponen.com/musiikkisanasto/>

Predota, G. 2021. The Horrifying Early Death of Composer Felix Mendelssohn. Interlude. Verkkosivusto. Viitattu 25.4.2023. <https://interlude.hk/on-this-day-4-november-felix-mendelssohn-died/>

Project Gutenberg. 2017. Letters of Felix Mendelssohn-Bartholdy from 1833 to 1847. E-kirja. Verkkosivu. <https://www.gutenberg.org/files/50473/50473-h/50473-h.htm>

Rothstein, E. 1983. Music Notes; Finishing Another Schubert Symphony. New York, Yhdysvallat: New York Times [The New York Times Archives]. Artikkelin digitalisoitu versio. Viitattu 24.4.2023. <https://www.nytimes.com/1983/02/20/books/music-notes-finishing-another-schubert-symphony.html>

Sinfonia Lahti. 2019. Kansainvälinen ensiesitys. Verkkosivu. Viitattu 9.3.2023. https://www.sinfonia-lahti.fi/wp-content/uploads/2019/04/Sinfonia_kasiohjelma_vko50_vedos.pdf

Spitzer, M. 1992. Review: Schubert, Franz, Symphony No. 7 in E (D 729): Full Score, ed. Brian Newbould. Oxford, Yhdistynyt kuningaskunta: Music & Letters. Oxford University Press. Artikkelin esikatselu. Viitattu 24.4.2023. <https://academic.oup.com/ml/article-abstract/74/3/482/1013293>

Taylor, F. 1880. A Dictionary of Music and Musicians, Vol. 2. Lontoo, Iso-Britannia: Co Macmillan and Co. Kirja.

Todd, Larry. R. 2007. Mendelssohn Essays. Oxfordshire, UK: Routledge. Taylor & Francis Group. E-kirja, Apple Books.

- Todd, Larry. R. 1994. Foreword (abridged) to the publication of Felix Mendelssohn's unfinished oratorio *Christus*, Op. post. 97. Stuttgart, Saksa: Carus Verlag GmbH & Co KG. Partituurin selailukappale. Pdf-tiedosto. Verkkosivu. Viitattu 27.4.2023. <https://www.carus-verlag.com/en/music-scores-and-recordings/felix-mendelssohn-bart-holdy-christus-4013100.html>
- Uniarts. Harmoniaoppi: Stemmat. Verkkosivu. Viitattu 17.3.2023. <http://web.uniarts.fi/aleatori/index247d.html?id=144&la=fi>
- Universal Edition. 2013. Ludwig van Beethoven: 10. Symphonie (1. Satz) in Eb major for orchestra. Arranger: Barry Cooper. Revision 2013. Verkkosivu. Viitattu 24.4.2023. <https://www.universaledition.com/ludwig-van-beethoven-42/works/10-symphonie-1-satz-143>
- Universal Edition. 2023. Luukas Hiltunen – the composer's life and work. Verkkosivu. Viitattu 27.4.2023. <https://www.universaledition.com/luukas-hiltunen-7879>
- Venzago, M. 2022. Schubert: Symphony in E major. Zollikerberg, Sveitsi: Prospero Classical Records. Verkkosivu. Viitattu 24.4.2023. <https://prospero-classical.com/album/mario-venzago-schubert-symphony-in-e-major/>
- Vialma. 2023. The Worst Premieres in History: Discover some of the worst premieres in the history of music. Verkkosivu. Viitattu 25.4.2023. <https://www.vialma.com/en/articles/492/worst-premieres>
- Walshaw, K. 2017. Felix Mendelssohn and Sonata Form in the Nineteenth Century. Jatko-opinnot ja tutkijakoulutus. Musiikkialan filosofian tohtorin tutkinto, osasuoritus. Western University. Ontario, Kanada. Opinnäytetyö. Viitattu 23.4.2023. <https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=6894&context=etd>
- Ward, N. 1995. String Symphonies Vol. 1. Hong Kong, Kiina: Naxos Records. Verkkosivu. Viitattu 26.4.2023. <https://www.naxos.com/MainSite/BlurbsReviews/?item-code=8.553161&catnum=553161&filetype>AboutThisRecording&language=English>
- Wehner, R. 2009. Felix Mendelssohn Bartholdy: Thematisch-systematisches Verzeichnis der musikalischen Werke (MWV). Verkkosivusto. Viitattu 26.4.2023. <https://www.saw-leipzig.de/de/projekte/leipziger-ausgabe-der-werke-von-felix-mendelssohn-bart-holdy/thematisch-systematisches-werkverzeichnis>
- WFMT. 2020. Schubert: Symphonies Nos. 3 & 7 – Munich Symphony Orchestra, Kevin John Edusei. Verkkosivu. Viitattu 24.4.2023. <https://www.wfmt.com/2020/08/05/schubert-symphonies-nos-3-7-munich-symphony-orchestra-kevin-john-edusei>
- Yle. 2012. Bachia ja Mendelssohnia vertaileva näyttely valaisee natsien musiikkimakua. Verkkosivu. Viitattu 9.3.2023. <https://yle.fi/a/3-5281306>